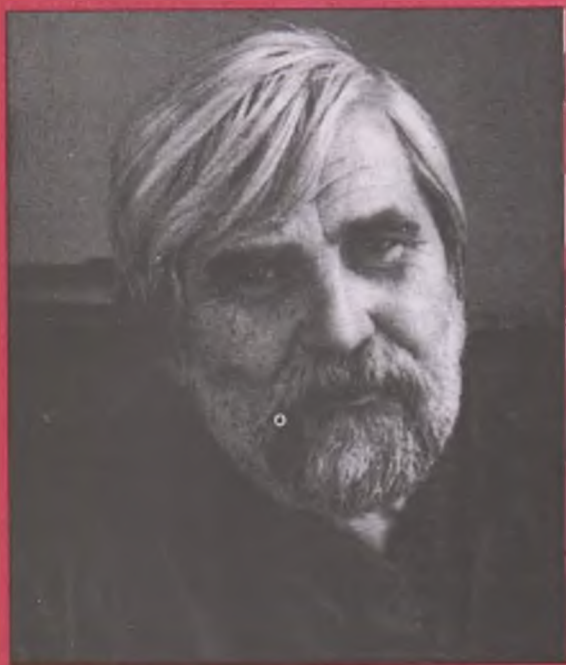

Luceafărul

SALA DE
LECTURĂ

10267/06

Săptămânal de literatură. Nr. 25 (368), serie nouă. Miercuri 1 iulie 1998. Preț: 2.000 lei

PETRE STOICA

„calul care trece acum prin zloată
sunt eu da stimați doctori de conștiință
republicană sau de altă conștiință
trag căruța mizeriei noastre naționale
(fără compătimire vă rog!)”

MIRCEA SÂNDULESCU

„marele secret al prozei:
să-l faci pe cititor să vrea să
cunoască în realitate
personajele tale”.

JULIO CORTÁZAR

idolul cicladelor

SFÂȘIEREA CLASICILOR

Nu-s atacați Neculuță, A. Toma sau Valeriu Râpeanu, fiindcă aceștia sunt prăzi prea ușoare și repede clasati la rubrica **goluri** sau **pete**, într-o istorie literară. Nici creatorii de o anumită condiție, morală și artistică, care au mai influențat din când în când literatura. Ținte au devenit celebritățile noastre, vârfurile, care, prin anvergura lor, îngreunează (!) ocuparea pozițiilor (de altitudine) de cei care nu mai au răbdare, în condițiile în care sunt recunoscuți, comentați (uneori, mult peste valoarea lor reală), dar nu adulați. Aici pare să fie cauza. Vor să înceapă cu nemurirea mai întâi, apoi, treacă și prin viața obișnuită! • După ce au fost puși la zid Călinescu, Vianu, Sadoveanu, Arghezi, Ralea, fiindcă numai în pomii cu roade se aruncă pietrele, era de așteptat să intre în cărți (voiam să zicem - în bătaia flintelor noilor clasicizați peste noapte) Eminescu. L-au ciuruit nonșalant, i-au descoperit chiar și ceea ce nu părea să fi avut vreodată, ba chiar s-au legat și de statura lui. Cine? Tocmai aceia care, la un control amănunțit (medical?), ar trebui să intre degrabă în alertă. Dar ce mai contează cine pune diagnosticul și crede că lumea are nevoie numai de deviațiile lui mintale! Importante sunt acum valurile, poluarea, ieșirea din anonim, prin orice mijloace. • Aici trebuie găsite complexe. Când ai sperat prea mult, când ai obținut tot soiul de certificate, numai fiindcă ai știut în fața cui să te pleci și cum să-ți construiești o platformă, realizezi că gogoșa s-a umflat prea mult. • La aceste manevre, deloc abile, nicidecum fertile (scuzați rima!), intră în mișcare fenomenele fizice. Orice acțiune creează o reacțiune (reacție?), după cum știe orice licean. Lui Cărtărescu i se plătește cu aceeași monedă. De cine? Chiar de un aliat de generație. Nu mai vorbim de intervenția eminescologului George Munteanu, doctă, aplicată, plină de bună cuviință. Ironizarea lui Breban prin pana lui Caius Dobrescu îl provoacă pe Alex Ștefănescu, cel care va descoperi chiar și fraze agramate în textele celui care speră să intre în prim plan prin lovituri necruțătoare. Mai tranșant decât oricând, clasicul brașovit (!), Alexandru Mușina, lovește nemilos și-n stânga, și-n dreapta, în sus, niciodată în jos. Să se observe cât e de responsabil și de temerar în vreme! Are și dreptul, după opera sa ce a mișcat atâtea conștiințe și a răsturnat o sumedenie de opinii și curente. • Slavă Domnului, trăim o epocă a contestărilor reciproce, a reasezărilor amânate, a reconsiderărilor de tot felul, să nu se mai zică, pe ici, pe colo, că vegetăm, că ne însușim vechile și falsele ierarhii. E o plăcere să-i asculti și să-i citești mai ales pe aceia care visează prim planul și, uneori, chiar îl au. Numai să vedem pentru câtă vreme. Spectacolul e, oricum, amuzant și tare mult am vrea să nu se încheie atât de repede. Fiindcă nici o minune nu ține prea mult.

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din România
- Fundația Luceafărul
- Cu sprijinul Fundației Soros
- pentru o Societate Deschisă
- și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Ioan Es. Pop (secretar general de redacție)

Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

CULTURA PE UNDE

Miercuri 1 iulie, pe Canalul România Cultural (C.R.C.), la ora 9,50 - **Poezie românească**. Versuri de Dan Verona, în lectura autorului. **Redactor: Ioana Diaconescu.**

La 12,30, pe C.R.C. - **Presa culturală încotro?** În discuție suplimentul de post-tranziție al revistei „Dilema”. Participă Mircea Vasilescu și Liviu Papadima. **Redactor: Eugen Lucan.**

La 21,30, pe C.R.C. - **Ideograme bucureștene:** Curtea Veche. Colaborează: Aristide Ștefănescu și Dinu Roco. **Redactor: Victoria Dimitriu.**

Vineri 3 iulie, pe C.R.C., la ore 9,50 - **Poezie românească**. Horia Zilieru. Versuri în lectura autorului.

La 12,30, pe C.R.C. - **Arte frumoase**. Comemorări: Melancolia lui Giorgio de Chirico. Colaborează François Pamfil. Medalion Georgeta Năpăruș. Prezintă Lelia Pop. **Redactor: Aurelia Mocanu.**

Sâmbătă 4 iulie, pe C.R.C., la ora 15,00 - **Antenele Terrei**. Din sumar: 4 iulie: Convorbire cu scriitorul Andrei Brezianu, șeful departamentului românesc de la Vocea Americii despre literatură și jurnalistică; O nouă industrie a audiovizualului: video-scratch (reportaj de la Radio Canada Internațional). **Redactor: Titus Văjeu.**

Duminică 5 iulie, pe C.R.C., la ora 17,15 - **Revista literară radio**. Cartea, obiect spiritual: „Capricii periculoase” de Nora Iuga. Colaborează Aurelia Titu Dumitrescu. **Redactor: Maria Urbanovici.**

Marti 7 iulie, pe C.R.C., la ora 11,45 - **Viața cărților**. Actualitatea editorială. **Redactor: Dorin Orzan.**

acolate

PĂCATELE SENECTUȚII?

de MARIUS TUPAN

Proverbul care ne avertizează că „dacă n-ai bătrâni să-i cumperi”, devine, în unele situații, de-a dreptul ridicol. Fiindcă există un altul, la fel de adecvat, care ne amintește că destui încărnuți dau frecvent în mintea copiilor, fără ca societatea să aștepte așa ceva. Înțelepciunea care, cică, ar însoți senectutea, pare a încheia un ciclu vital memorabil, dar numai atunci când biografia a fost, în mare parte, exemplară. Sunt puține persoane, ajunse la o vârstă respectabilă, care merită admirația semenilor: doar în vremuri ticăloase și tulburi, cu greu și-au putut păstra verticalitatea și demnitatea, trăind în umilințe și pauperizare. Unele, însă, meditănd la trecut - ce n-a fost deloc roz - își văd de boli și regrete, fără a aștepta recunoașteri și elogii. Date fiind aceste condiții istorice, sunt tolerate, înțelese, iar, când își mai pun cenușă în cap, aducând argumente indubitabile, își spală o parte a păcatelor, căpătând, firește, pacea de care au nevoie la capătul drumului. Nu despre acești creatori (fiindcă ei se află în atenția noastră) ne-am propus să discutăm, ci despre cameleoni, care, isteți nevoie mare, tâlmăcesc vremurile numai în favoarea lor. Acționează cu rapiditate (și fără scrupule), pentru a ne demonstra că ei au fost, sunt și vor fi directorii de conștiință, reperele morale, călăuzele, fără de care societatea nu s-ar putea așeza în matca ei firească. Nu vor să-și mai aducă aminte de gospodăriile de

partid, unde erau abonați din oficiu, (grație îndeletnicirilor activiste!) și sunt dispuși (chiar teoretizează continuu!) să fie spulberați orice gospodărie, fiindcă actualele condiții nu mai suportă astfel de înfrățiri. Așa este, a cam trecut vremea structurilor colectiviste, dar de ce trebuie să căpă certificate de asigurare de la aceia care ieri aveau cu totul altă opinie? Cu un truism: când au fost sinceri? De ce vor să iasă iarăși la rampă? Dacă tot de încumetă să răspundă la unele întrebări, nu bănuiesc că stănesc iritarea? Dar ei chiar întreabă cu năduf și tot ei răspund cu înverșunare, scoțând icnete și văicăreli, de parcă întreaga lume românească le-ar apăsa pe creier, numai dând verdicte categorice, se pot elibera de atâtea, vai! (ca să le împrumutăm ticlurile), obsesii și presiuni. Cum nici scrierile nu-i avantajează (fiindcă stilul e omul, nu?), doar au fost conjuncturale, acum, când prea multe se permit, au ales coarda grotescă a negării. Nimic nu mai funcționează bine din punctul lor de vedere (și, ce vedere, doldora de dioptrii!) într-o societate ce le oferă și lor prilejul să stărnească valuri carnavalesci dar, mai ales, să fie remunerați în valută, exact de acest regim lovit din toate pozițiile, de profesioniști ai dezbinării și intoxicării. Urâte propensiuni, noi păcate pentru o viață greu încercată!

ARISTOCRAȚIA

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

În absența aristocrației, opoziția generațiilor devine luptă fără speranță, discontinuitate, sacrificarea culturii, inutilă precum tot ceea ce este abandon al spiritului; în absența aceleiași aristocrații inovația înseamnă vulgaritate, iar tradiția devine stagnare; democrația, fără o elită nu este decât dezintegrare, iar guvernarea se transformă în abuz. Esența existenței civilizate, evaluate, moderne constă în acomodarea reciprocă a principiului democratic și a celui elitist, în punerea în lucru, simulată a ideilor de libertate, de egalitate și fraternitate. Libertatea oferă garanția acțiunii umane; egalitatea este baza democrației, iar fraternitatea asigură, ca principiu republican, un loc elitei, aristocrației neopresive, nearogante, neprezumțioase. Frații se susțin dincolo de concurență și adversități, așa precum Iosif pe ceilalți fii ai lui Ioacob, care vruseseră să îl omoare și care, în cele din urmă îl vânduseră. Aristocrația se dedică poporului independent de rezultatele bune sau proaste ale experiențelor personale. Democrația se poate decreta și legifera; elitele cresc lent - atunci când se formează și cresc. Aristocrația este un produs istoric.

Comunismul a întors o egalitate parțială și nesinceră împotriva oricărei forme de libertate și a oricărui instinct fratern; comunismul a fost dominația asupra unor popoare izolate de elitele lor, în cele din urmă frustrate prin distrugerea efectivă a respectivei elite. Și totuși procesul de degradare a națiunilor supuse comunismului nu a fost ușor și nu a putut fi rapid; volumul real al elitei românești a fost remarcabil de mare - aristocrația noastră, în sensul cel mai autentic al acestui concept a reprezentat o grupare largă, identificabilă, plasată, cât a putut fi, deasupra vârtejurilor istoriei, într-un plan existențial de aceeași situație, înălțime și distincție precum tot ceea ce putea oferi ca valoros,

în privința în care suntem interesați acum, civilizația Apusului. Uneori criticăm, cel mai adesea lăudăm, generația tânără a țării noastre - cea între cincisprezece și patruzeci de ani - și ne punem în ea nădejdi care acum ni se par incomensurabile și de nefundamentat; această generație aproape nici nu poate bănuși ce a însemnat adevărata aristocrație românească și adevăratul stil aristocratic, larg împărțit de elita unui mare popor. La capătul celălalt al capacității de contact cu trecutul, suntem înclinați să vedem în conceptul aristocratic, un mod de existență din care nu s-ar fi putut împărțasi cu îndreptățire decât un Lucian Blaga, un Iuliu Maniu, membrii familiei regale, membrii familiilor Brătianu, Ghyka, Sturza și alți câțiva. Asemenea acelora dintre români care din ignoranță, slugărnice, comoditate și, până la urmă, neșansă văd românismul exclusiv ca mizerie, stupiditate sau lașitate, greșesc și, cei care tind să reducă elita românească la existența rară a unor mari personalități. Așa cum comunismul nu a putut împiedica veșnic să se facă dreptate memoriei celor căzuți în rezistența din munți, el nu ne poate limita într-o firească dorință de a ne cunoaște pe noi înșine, așa cum am fost și, de a cunoaște elitele noastre, starea de fapt a românismului, care nu s-a lăsat sufocat de comunism ani lungi după instaurarea acestuia și, care, în fapt, a ajuns măcar prin exemplare rare și subțiate, până chiar și în 1989.

Într-un oraș mic precum Slatina, medicii, profesorii, judecătorii și avocații pe care îi întâlneai la plimbarea de seară pe strada principală, între 1944 și 1947, sau chiar mai târziu, probau o demnitate, o distincție și o eleganță, o certitudine și transparență a personalității lor pe care astăzi nu le mai regăsești nu în România, dar nici la membrii guvernelor occidentale cele mai puternice. Sunt

sigur că aceeași imagine a elitei o ofereau nenumărate orașe românești, europene, apusene sau răsăritene. Principiul elitei - câtă vreme acesta nu alunecă în aroganță, în nedreptate, în dominație și dictatură - este unul din principiile fondatoare (poate cel dintâi) al culturii și civilizației.

Între 1950 și 1970 fiecare din institutele noastre de cercetare, fiecare din instituțiile de cultură dispunea de câte un nucleu de elită a cărui valoare era dublată de un stil aristocratic exemplar, incomparabil. În zona artelor, un George Georgescu, un Constantin Silvestri, George Vraca, Ion Manolescu - ca și mulți alții au fost într-atât de distinși, încât este suficient dacă sunt amintiți. Institutul de Fiziologie era centrat de o echipă strălucită ilustrată de nume precum Dan Cantacuzino, Șerban Fotino, Puiu Stoiculescu, Emil Bittman - oameni foarte tineri atunci; endocrinologia se afirma prin personalități de o remarcabilă forță științifică, precum Demetrescu, Stan, Stancu, Stănescu, Belloiu, Bălan, Barbu, Negoescu. În medicina clinică făceau dovada autorității, numele unui Aurel Marin, Radu Păun, George Constantinescu, Ion Breuckner, în Cercetare, un Alexandru Caratzali se remarcă în chip strălucit. În mod special nu am citat - cu două, trei excepții - personalitățile care își obținuseră marea lor confirmare înainte de război și nici, în chip oficial, în perioada comunistă - pur și simplu niște oameni care contau prin valoarea lor ca specialiști, cultura lor cel mai adesea inegalabilă, prin distincție și stil aristocrat. Acest stil este însăși charisma prin care o personalitate se impune generațiilor care urmează. Unii dintre oamenii amintiți sunt încă activi astăzi - alții au dispărut. Să nu uităm distincția, ireproductibilă, a unor personalități, acum mai curând criticate, precum Geo Bogza, Radu Tudoran, Eugen Jebeleanu, Zaharia Stancu, Mihail Sadoveanu.

Elita - și aristocrația -, forța charmistică, puterea de a ilumina generații noi sunt ceva care se vede, și încă de la mare distanță, fără marca semnelor exterioare. A uita acest lucru înseamnă a accepta perspectiva unei lumpen-națiuni și a unei lumpen-umanități.

minimax

AMĂGITOARELE LIBERTĂȚII (III)

de ȘERBAN LANESCU

A semeni detectivului care doar grație hazardului rezolvă un caz, săcâit fiind de un gând ce n-a fost încă deslușit mulțumitor, să ajungi, fără s-o fi căutat într-adsins, să ajungi la cartea parcă taman hărăzită a te ajuta! **Constituția Libertății**, de Friedrich August von Hayek, acum și în versiunea românească oferită de editura **Institutul European** - lași, cum s-ar spune într-un text publicitar. Aceasta este cartea, datorită diferențierii operate în primul capitol între, pe de o parte, **libertate** și, pe de altă parte, **libertăți**. Adică, despre **libertate**, sau **starea de libertate a unei societăți** (acea stare în care și numai prin care ființează într-adevăr **libertatea individuală**), von Hayek precizează că *«se referă exclusiv la relația oamenilor cu alți oameni, iar singura ei încălcare se referă la coerciția de către oameni»*. **Libertățile**, precum cea politică și/ sau libertatea „interioară”/metafizică și/sau libertatea puterii, aceste libertăți dară, pot „funcționa” prea bine într-o societate care nu este însă liberă, de unde și îndrituirea de a le considera ca fiind amăgitoare. Bunăoară, amintește von Hayek (iar noi, românii, recent, în '90 și '92 am repetat experiența), *«generația noastră a înțeles faptul că a-ți alege guvernul - deci existența libertății politice - nu înseamnă neapărat a-ți asigura libertatea»*. De asemenea, *«deși conceptul de libertate națională*

este analog celui de libertate individuală, ele nu sunt identice, iar lupta pentru prima a dus întotdeauna la progresul celeilalte»; ba, mai mult chiar, libertatea (sau presupusa libertate) națională poate fi impusă și acceptată ca succedaneu al libertății individuale, dar căreia, de fapt, ajunge să-i fie potrivnică, așa cum atât de edificatoare doveditu-s-a păcăleala sinistră a comunismului-naționalist care mai trezește/întreține încă nostalgii obscure. În fine - pentru că există tentația de a copia întregul capitol! -, iată și fragmentul care trasează în esență-i demarcația libertate-libertăți *«Dar a avea dreptul de a face ceva, nu înseamnă libertate, deși ar putea fi numit „o libertate”; dacă libertatea este compatibilă cu interdicția de a face anumite lucruri, ea nu există atunci când, pentru aproape tot ce faci, ai nevoie de permisiune. Diferența între libertate și libertăți este cea care există între o stare în care este permis tot ceea ce nu este interzis prin reguli generale și o alta, în care este interzis tot ce nu este permis în mod explicit»*. (sb. mea)

În continuare, revenind la... realitățile zilelor noastre, cu beneficiul precizărilor de mai sus, este de presupus că, dacă s-ar întreprinde acum în România o investigație sociologică cu un chestionar conținând întrebarea *«Dvs., personal, vă simțiți liber?»*, probabil majoritatea, și chiar o majoritate covârșitoare a răspunsurilor ar fi afirmative. Ergo,

societatea românească este liberă și chiar în sensul libertății așa-zis negative *«în care este permis tot ceea ce nu este interzis prin reguli generale»*. Într-adevăr, însă *«regulile generale»*, adică legile care să permită coexistența în spațiul libertății, au fost (și nu întâmplător) atât de *strâmb* croite și sunt astfel croite încât, treptat, majoritatea bieților oameni, dezorientați, ajung să resimtă represiv libertatea. Cu atât mai mult cu cât, totodată, așa precum iarăși spune von Hayek, constatăm acum cu prisosință că, *«putem fi liberi, și totuși demni de milă (...) că a fi liber poate însemna libertatea de a muri de foame, de a face greșeli sau de a-ți asuma riscuri fatale»*. Și astfel, pe măsură ce trece vremea, oricât ar părea de fantasmagoric, devine tot mai plauzibil scenariul potrivit căruia, în România to'arășii nu s-au resemnat niciodată, intenția urmărită fiind de a ne (con)duce pe traiectoria faimoasei spirale dialectice înapoi la starea socială *«în care este interzis tot ceea ce nu este permis în mod explicit»*. După ce în 2000, ori mai devreme chiar, când stânga va reveni revigorată la putere, revigorată îndeosebi prin criza economică întreținută ocult de *pedei* (de *pedei* din PD, dar și de *pedei* travestiți din celelalte componente ale CDR, inclusiv PNT-CD), va urma, însă prea târziu, deslușirea tuturor detaliilor lucrăturii prin care a fost obstrucționată încercarea guvernului Ciorbea de a imprima României o evoluție într-adevăr liberal-democratică. Că încă s-ar mai putea evita actualizarea unei asemenea perspective...? Sunt semne, dar confruntarea este inegală când la dreapta se află „reformatori” ca alde R. Vasile și alți „liberali”, în vreme ce dincolo, to'arășii cu atât mai mult când sunt încolțiți, știu și pot să-și organizeze mai eficient haita, revigorând vechi cărdășii și beneficiind de avantajul lipsei oricăror scrupule.

REALITATEA DE OȚEL

de AURA CHRISTI

Probabil, unul dintre cele mai dificile lucruri este să scrii despre tine însuși; și aceasta cu toate că aventura de a scrie despre **biografia ființei proprii, indirect**, în forma „mascată” a versurilor, îți este de mult familiară și, poate, mai mult decât atât. Această aventură, gravă în neseriozitatea ei, profundă în fidelitatea ei indelebilă, a devenit în esență expresia vocii lăuntrice ce se prelinge aproape (nu este doar o metaforă aceasta!) pe suprafața amicală și ostilă a lucrurilor din propria bibliotecă. Să-ți trăiești viața ca pe o experiență: fiece gest, fiece gând, fiece acțiune să fie circumscrise de o voință ce nu-ți mai aparține, de facto, și totuși, există undeva ascunsă, găfâindă, în tine însăși, obsesia de a deveni ceea ce ești: un bun scriitor, un bun poet. Nu am orgoliul să afirm că sunt un bun poet. Joseph Brodsky, înainte de a fi pus în situația de a lua calea exilului, în toiu procesului ce-i fusese intentat în baza acuzației de „parazitism social”, fiind întrebat de judecătoarea Savalievă, **se pare, ce este? ce meserie are?** - a răspuns ezitând: „Poet, presupun”. S-ar putea, evident, scrie un eseu despre acest timid, închis în sine însuși, „presupun”. Dar nu e cazul. Nici pe departe. Cum poți să-ți permiți luxul arogant de a nu te considera poet? Dostoievski, Fiodor Mihailovici, fiind **romancier**, putea să afirme că este, în primul rând, poet, pentru că, argumenta acest munte al literelor, neumbrit de alți munți, abordează aproape întotdeauna teme care îl depășesc. Marina Tsvetaeva (și sper să nu obosesc niciodată citind și comentând până la saftu acest vers!) **putea să spună: „Chiar și-n icnetul de dinaintea morții eu voi rămâne poet”**; ea avea forța să aducă printr-un singur gest decisiv, incalculabil, moartea în fața ei... Nu ura, ci moartea.

S-o aduci în fața ta (dacă ai geniu, desigur, dar cine, spuneți-mi, are astăzi geniu?) cu răbdare, **avec beaucoup de patience** cu tânără, vie, activă înțelepciune. Și cu iubire. Voința de iubire a morții ce se cere definită și, în realitate, în realitatea mea de oțel care este poezia, refuză formula academică și rămâne a fi deschisă pentru metaforă. E pregătită, „coaptă”, asemeni unui fruct greu de împlinire la sfârșitul lunii octombrie, asemeni unui astru bolnav, frânt, ce se desprinde cu o ușoară îndoială de pe ramul din cercurile ascunse, invincibile...

Tema morții și a exilului a intrat în poemele mele, în eseurile mele, mai devreme decât mi-am dorit; pot spune, sper, fără să cad în capcana ridicolului (și dacă „aș avea eleganța să cad”, m-aș bucura, că, în sfârșit, am cedat acestei puternice ispite din curiozitatea de a vedea cum voi ieși „de acolo”, din „gheara” ei...), că instinctul meu cultural m-a dus față în față cu obsesia morții. Am îmblânzit... moartea prin poezie. Și bătrânețea la fel. Tatăl meu îmi mărturisea uneori că... m-am născut bătrân. Iar poezia îmi oferă șansa de a deveni tânără, de a învăța tinerețea ce este, se știe, greoaie, când printre patronii tăi cosmici se află încăpățânatul, lentul Saturn, cel ce amână firescul, cel ce îți întârzie intrarea în destinul personal, cel ce... M-a învățat să aștept, **pe mine însămi să mă aștept** și să înțeleg că cel ce-și iubește așteptările nu râde de el însuși decât rar, și atunci din adâncul inimii, din **inima inimii**. Timp de patruzeci de zile după moartea tatălui meu, Semion, am aflat despre moarte, despre mine, câte n-am fost în stare să aflui în mai bine de trei decenii. Moartea este, spune C.G. Jung, una dintre cele mai brutale experiențe. Pentru mine a fost și o experiență fertilă în materie de poezie. **Câtă suferință - exact atâta poezie**. Când moartea lovește în moalele capului, se scrie. Ca să-i rezisti. Ca să poți fi mai departe. Inițial scriam ca să pot desluși suferința, singurătatea ce se căscase asemeni unei guri de șarpe uriaș în fața mea, ca să depășesc obsesia morții,

moartea în sine. Eroare strategică. Cum poți depăși moartea? Ce știință, câte mii de tomuri te pot efectiv ajuta, dacă ajungi în fața ei mereu nepregătit? Și mereu trebuie să te reîntorci nietschean, același, la tine însuși, la tot din ce se constituie eul tău fundamental, intim, eul absolut. Eul ce are orgoliul de a reconstitui universul privat, anihilând deosebirile dintre viață și moarte, - o lecție învățată de la romantici. Să știi, să ai forța să transformi și moartea în instrument, alături de existența care este și trebuie să rămână, un instrument al devenirii. Căci „instinctul de organizare este instinctul de a preface totul în instrumente și în mijloace” (Novalis). Și

Poezia, pentru mine cel puțin, este o experiență pe care și-o asumă marii singuratici ce au curajul nebunesc, curajul superior de a trăi față în față cu moartea, de a exista în intimitatea morții. Poezia, desigur, este un spațiu artificial; este apoi destin. Mai exact: poezia este, în primul rând, destin. Știu că fiece vers scris de mine, vai, mi se întâmplă în realitate, în ceea ce este și în ceea ce obișnuim noi să numim realitate.

poezia înseamnă și o bună organizare a gândului, a modului de a fi, a ființei. Pentru a-mi organiza suferința de a-mi pierde tatăl, **autoritatea paternă**, părintele ce mi-a fost și maestru, - o proiecție vie, activă a lui Dumnezeu, - pentru a-mi disciplina găfăitul lăuntric, am recurs la forma fixă a sonetului francez, „Intuiția intelectuală”, intuiția poetică m-au servit inspirat. Atunci când m-am apropiat de forma fixă a sonetului, e adevărat, asumându-mi riscuri, libertăți deliberate, nu bănuiam că la puțin timp, un sonet va curge pe urmele altuia... Sonatele beethoveniene au fost imboldul, punctul fast, trist, de pornire; de la Ludwig van Beethoven am învățat să construiesc un volum de poezie. Insist: să construiesc. Un volum de poezie nu poate fi alcătuit la întâmplare, din 30-40-50 de poeme. Un volum de poeme e un templu ce-și conține temelia, zidurile, sculpturile, basoreliefurile, rozetele, cupola... Iar un templu, se știe, nu poate fi construit, **înălțat**, la voia inspirației. E nevoie, pentru a duce la bun sfârșit travaliul ridicării unui templu din cuvinte, de efort îndelungat, susținut prin muncă în primul rând, și în al doilea rând, prin muncă. Și în al treilea, la fel, prin muncă neobosită, inalienabilă, alimentată de o încredere tehnoidă. Nu de talent. Numeni nu poate fi sigur de talentul său cum nu poți fi sigur de un geam aburit, de un desen pe gheață, de simetria celor două părți ale lumii despicate în gând în două jumătăți...

Dacă poezie nu e, nimic nu e. Mă uimește, iar uneori mă face să îndrept înspre mine săgețile ironiei sfichiuitoare, încrederea mea totală, cvasimistică, în poezie, puterea de a mă dărui acestui animal marin care trăiește pe uscat și vrea să zboare, cum definea poezia un poet american. Poezia, arta mea sunt

evident și ceea ce îmi aduc aminte eu despre ele **sunt**. Atâta cât sunt deocamdată. Și știi, e vizibil că toate simțurile și cu toate gândurile ce sunt, după romantici, **ochi**, că poezia mea, „așezată” pe un sistem solipsist, numit de exeget „autocentrism”, nu poate fi un joc de societate. Poezia mea nu e un joc de societate. Scriind poezie, nu am ținut niciodată să demonstrez ceva anume doamnei cutare sau domnului cutărică. Și nu voi face acest lucru oricând de elogiată și contestată sunt și voi fi în continuare. Nu vreau să fiu ipocrită (de ce aș fi, mă rog, frumos?): sunt extrem de sensibilă la tot ce ține de receptarea poemelor mele. Laudele, criticele, atacurile la persoană (în vogă astăzi, nu?) nu mă lasă indiferentă. Nici judecățile cumpănite. Le mulțumesc tuturor celor pe care poezia mea, eseurile mele, nu-i lasă indiferenți, celor care înțeleg **de ce ocolesc** (și voi continua să ocolesc) modele și modelele poetice cotate **acum, aici**. Ceea ce este important, pentru mine important, vreau să spun fidelitatea față de mine însămi, față de drumul ales, față de ceea ce numesc eu „timpul meu”. Cioran ar fi spus: „Mi-e rușine: mă autocitez”. Și, totuși, „(...) până la Timpul Meu ce va da rodului - Imperialul Rod, drumul este încurajator de lung!”

... Ce este poezia? S-a vorbit și se vorbește supărător de mult despre poezie, încă unul dintre rosturile acestei superioare arte, profund deosebite de la romantici încoace de literatură, este să readucă în arena disputelor acerbe, cu o jumătate de gură, **tăcerea**. O tăcere care ar limpezi lucrurile, noțiunile, definițiile; o tăcere ordonatoare de sensuri. Atunci nu s-ar mai afirma cu trufie, cu nerușinare că există poezie „bună” și poezie „proastă”, de pildă. A văzut cineva un templu... bun și un templu... prost?

Poezia e amintire, precum veșnicia e o amintire, nimic mai mult. Despre calitatea unui poet îți faci o imagine exactă și în funcție de poemele știute, comentate de domnia sa. Exagerez, desigur. Și dacă preamărim lucrurile, uneori, am dreptate? Atunci când cineva are dreptate, el, cu încă un centimetru, se mută în apropierea morții și, poate atunci, a acele clipe, este atins de ea, de moarte vreau să zic.

Poezia, pentru mine cel puțin, este o experiență pe care și-o asumă marii singuratici ce au curajul nebunesc, curajul superior de a trăi față în față cu moartea, de a exista în intimitatea morții. Poezia, desigur, este un spațiu artificial; este apoi destin.

Mai exact: poezia este, în primul rând, **destin**. Știu că fiece vers scris de mine, vai, mi se întâmplă în realitate, în ceea ce este și în ceea ce obișnuim noi să numim realitate. De aceea nu-i înțeleg pe unii prieteni, amici, critici ce susțin că poezia mea este autobiografică. E vorba, mai întâi, de o biografie a ființei sau **numai de o biografie** a ființei. Contingentul în stare „brută” este izgnor din

poemele mele; nu neg că mundanul se strecoară în poeme, dar se „instalează” acolo, în tunelurile, grotle metaforelor numai după ce este „retopit” în magma imagistică, spirituală, doar după ce este adaptat la condițiile, rigorile universului meu poetic. Nu scriu „ciugulind” aserțiuni de pe stradă sau din manualele de literatură, de teorie a literaturii. Atunci când scriu eseu, se întâmplă însă, altceva. Mai întâi, trebuie să iubesc volumul de poezie, romanul, jurnalul pe care vreau să-l analizez. Eu nu pot scrie despre un alt poet, un romancier, un eseist, dacă nu țin realmente la opera lui. Și pasiunea cu care recenzez o carte este evidentă, e subiectivă, profund subiectivă, în pofida pretențiilor unor exegeți docți ce-și fac iluzia că au acces la obiectivitatea superioară, absolută. Eu rămân, mă mențin, nu știu prin ce miracol, pe insula desuetă, visătoare, a pasiunii mele față de literatură; mă simt acasă în turnul meu de fildeș, în turnul meu de iaspis, printre cărțile mele, printre fantasmalele mele carnivore, printre temele-obsesii, printre urșii de plus, secundați mereu de pisoii mei, Dufy, un filosof ratat ce-și toarce inspirat teoriile... Rămân uneori, adeseori, în fața unei ferestre simple și grave ce-mi este patrie, oglindă, distanță vie, în care îmi privesc uneori chipul viu, exact, detașat, vechind fluviile melancolice, șturlubatece, vesele și triste ale realității, care, după ce e revisată, regândită, repopulată cu îngeri dulci, vagabonzi, cu demoni gravi, distrați, cu uriași ce țin în palme Everestul, umbrit de sori virili, își face un culcuș în poemele mele și refuză să se retragă de acolo. Cel puțin deocamdată.

APOCALIPSA DUPĂ PETRE BARBU

de IOAN STANOMIR

Ultima tresărire a submarinului: legionar” (Editura Nemira, București, 1998), romanul lui Petre Barbu, este fresca unei Români incapabile să se sustragă propriilor obsesii. Puține dintre cărțile ultimilor ani au explorat cu atâtă luciditate și forță vizionară psihismul autohton și patologiile sale.

„Orașul de la capătul liniei ferate” e dotat cu un combinat de aluminiu și cu o Casă de Cultură, într-un fel, miniatura marii Români. Anonimul oraș al prozatorului își conservă identitatea de „loc unde nu se întâmplă nimic”. Refuzând descriptivismul plat, cronică provincială a lui Petre Barbu e realizată apelându-se la grotescul fantastic al lui Gogol sau Bulgakov. Roman al provinciei profunde, cartea lui Petre Barbu e marcată structural de tipologia „romanului de mistere”. Dispariții, căutări spectaculoase, identități false, sunt tot atâtea prezențe colorând provincia ceaușistă și post-revoluționară.

Prima dintre vocile textului lui Petre Barbu e aceea a unui scriitor ratat, trăind promiscu într-un bloc de nefamiliți și exercitând profesii diverse, de la strungar până la pompier. Depoziția sa la persoana întâi e confesiunea unui „om nou”, alcătuit din cronica de aproape un deceniu a orașului de provincie.

Cea de a doua voce a textului e un narator la persoana a doua, un narator focalizându-și lentila verbală asupra celui care sosește în orașul de provincie pentru o investigație jurnalistică. Lucian Zvorișteanu, ziarist la gazeta bucureșteană „Orientări”, trebuie să descopere ceea ce se ascunde dincolo de dispariția misterioasă a unui medic stomatolog din localitate, Cezar Flonta. Scenariul „detectivist” al romanului politic e subminat - anchetatorul de la centru nu mai posedă voința de a ieși din cercul minciunii.

Debutul romanului este și debutul unui traicet inițiativ degradat. Fixațiile maniacale ale „epocii de aur” iump în fantasticul grotesc. Marian Ghiță, directorul interimar al Casei de Cultură, e un cavalier al mesei rotunde pornit în căutarea Graalului. Receptacol fidel al ceaușismului doctrinar, Ghiță e seniorul dominând un teritoriu ambiguu - muzeul de arheologie improvizat de el, trădând lipsa unui discernământ ce conduce la juxtapunerea kitschurilor istorice și a unor modeste descoperiri arheologice. Ghiță e contaminat de fantasmele istoriei naționale; prima întâlnire a scriitorului cu directorul Casei de Cultură are loc în decorul exotic al Muzeului de Istorie: „Marian Ghiță a trântit capacul cuferului și s-a așezat pe scaunul înalt din capul mesei. Era un tron din lemn executat într-o linie modernă, ca și masa de ședințe cu furnirul ars de scrumul țigărilor. Cele două piese de mobilier, la care nu uit să adaug și scaunele invitaților, împreună cu tabloul lui Nicolae Ceaușescu, fixat pe peretele din spatele directorului, păreau a fi singurele obiecte care reaminteau că ne aflăm în anul 1986. Profesorul de istorie-geografie avea o față ascuțită, arsă de soare. Favoriții îi acopereau jumătate din obraji. Nu reușise, dacă asta intenționase, să și-i tundă la fel ca gentlemanii englezi din secolul al XIX-lea. Și astăzi mă mir cum de nici un secretar de partid de la județ nu-i dăduse indicația de a-și rade smocurile de păr roșcat, care-l făceau să semene cu o maimuță.” (Pag. 9). În fața discipolilor săi, Ghiță va dezvălui un teribil secret: existența, într-o groapă cu deșuri de aluminiu, a unui submarin proiectat în anii '50 de un inginer legionar.

Submarinul legionar este doar una dintre ipostazele Graalului - improvizatul arheolog va deveni, după 1989, un „spiritus rector” local, antrenându-și concitadinii în căutarea coroanei voevodului Vladimir sau a nisipului din grădina Ghetsimani, ajuns, prin nu se știe ce miracol, în Groapa Corbenilor. Ziaristul Lucian Zvorișteanu va fi martor ocular la această din urmă tentativă. Efortul arheologic e dublat de elanul mărturisitorilor. Confesiunea lui Marian Ghiță e monologul „omului

de la Sergiu Nicolaescu - magia celuloizului face ca granița dintre cotidianul tern și epopoea glorioasă a trecutului să se estompeze. Descoperirea sinelui e descoperirea filmului proiectând un ecran mitologic: „La 12 ani am descoperit cine sunt. Părinții mei erau Traian și Decebal. Îmi amintesc, domnule ziarist, că la acea vârstă am plâns cu hohote la filmul „Columna”, realizat de talentatul regizor Sergiu Nicolaescu (...) Am rămas cu ideea că mama care mă abandonase era la fel de frumoasă ca actrița care născuse primul român. Poate mă considerați sentimental, domnule ziarist, dar acest film m-a făcut să mă îndrăgostesc de istoria poporului român.” (Pag. 144). Junele Ghiță devine progresiv parte a unui spectacol continuu, în care deficitul de identitate e compensat de naționalismul livresc. Există la Ghiță tentația unui demiurg degradat, dornic să modifice cursul evenimentelor și să șteargă din memorie episoadele de rușine națională: „Nu puteam să accept felul cum Tudor Vladimirescu fusese trădat și aruncat într-o fântână, nu mă împăcam cu gândul că Alexandru Ioan Cuza fusese alungat de pe tron de către boierii săi, îi uram pe nobilii care înăbușiseră în sânge răcoala de la Bobâlna.” (Pag. 144).

Drumu spre iad e pavat cu bune intenții: zelul patriotic al studentului Marian Ghiță aduce în scenă Securitatea. Ofițerul anchetator schițează teoria unui complot în care Ghiță s-a regăsi alături de un coleg maghiar. Ghiță devine informator, fără ca această tranzacționare cu Securitatea să-i afecteze patriotismul. Dimpotrivă: „Am scris, domnule ziarist, pentru că iubeam istoria, pentru că doream să termin facultatea și să ajung savant ca Nicolae Iorga, am scris ce știam despre colegul meu și am încheiat declarația cu ideea că trăim în România, de aceea toți cetățenii trebuie să vorbească românește, indiferent că locuiesc la Târgu Mureș sau la Oradea.” (Pag. 148).

Apogeeul căutărilor lui Ghiță e punctat de o revelație: România e noul pământ ales. Prezența pe fundul gropii a nisipului sfânt îl face pe istoric să devină patetic, apostol al românismului de tarabă. Arheologul e cel care vehiculează reziduurile unei mitologii asemănătoare cu cea a romanilor lui Pavel Coruț: „Cum a ajuns pe pământul nostru? Pentru că pământul nostru e sfânt, domnule ziarist. Să scrieți în interviu: Marian Ghiță a spus că trăim pe un pământ sfânt! (...) Vijelia a purtat pe sute de kilometri de cer o parte din acel nisip din grădina Grădina Ghetsimani și l-a așezat la noi pe pământ.” (Pag. 150).

Nicolae Ceaușescu e prezența în jurul căreia se coagulează una dintre halucinațiile scriitorului-narator. Dorița de glorie literară a cronicarului se întâlnește cu apetitul sexual nesatisfăcut. Cisterna comună se metamorfozează în Comitet Central și Ceaușescu însuși ia locul Tatălui: „La picioarele mele se întindea un covor roșu. De-o parte și de alta, se aliniaseră bărbați în costume negre, care mă aplaudau și îmi zâmbeau cu gura până la urechi (...) Culoarul viu m-a condus la capătul sălii, unde mă aștepta un om scund, singurul din asistență care nu aplauda. Tovarășul Nicolae Ceaușescu! L-am recunoscut. Pentru prima dată în viața mea îl vedeam în carne și oase. Părea plictisit și bolnav. (...) Ajuns în fața conducătorului, am exclamat ca prostul: „Să trăiești, tovarășe Secretar General!” Șeful

statului a dat din cap, să trăiești, s-a scotocit prin buzunare ceva timp, până a găsit o medalie strălucitoare ca un diamant. S-a apropiat și, privindu-mă cu niște ochi triști, mi-a înfipt decorația în piept: - „Pentru merite deosebite pe tărâmul literaturii române!” (Pag. 153).

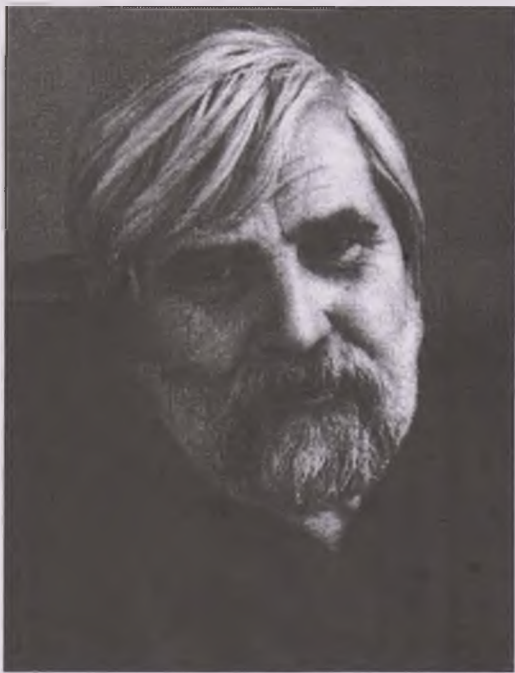
Lucian Zvorișteanu sosește în oraș pe urmele unei sesizări anonime privind dispariția în 1986 a medicului Cezar Flonta. Orașul de provincie (orașul soției sale) îl cuprinde într-un labirint fetid. Istoria de după 1989 a locului nu e decât prelungirea vechilor complicități. Regizorul din umbră e șeful gazetei locale, Radu Ciolfan. Întâlnirea dintre cei doi e precipitată de retipărirea în ziarul local a unui articol denunțând tocmai pe Cezar Flonta, articol semnat Lucian Zvorișteanu și apărut în 1986. Dialogul cu Radu Ciolfan e unul conducând la înlăturarea aparențelor: adevăratul autor al articolului infamant e directorul „Orientărilor”, superiorul lui Zvorișteanu, Tiberiu Danciu. Radu Ciolfan dezvăluie și mecanismul de culise; Tiberiu Danciu a redactat acea notiță pe baza unei indicații de la Miliție.

Radu Ciolfan e gardianul mai tuturor secretelor bine păzite ale orașului. Complicea lui Cezar Flonta, nimeni alta decât soția lui Zvorișteanu, e și ea prezentă în insectarul lui Ciolfan: acesta posedă un document compromițător, o fotografie înfățișându-o pe Ioana Barat pozând goală pentru revista sa. Petre Barbu are gustul jocului cu oglinzi - nimic nu e dincolo de dubii, totuși poate fi citit și recitat în chei diferite. Depozițiile scriitorului anonim - și a naratorului urmărindu-l pe Zvorișteanu se intersectează. Minciunile se articulează într-o plasă din care ziaristul nu mai poate evada.

„Cazul Flonta” e elucidat, însă, ca o ironie a destinului, Zvorișteanu nu mai pare interesat să-l afle. Se dezvăluie către final și identitatea autorului anonimei: Sergiu Gherase, iubitul Ioanei Barat, soția lui Zvorișteanu. Misterul dispariției doctorului stomatolog e o parte a răului, nefiind nici măcar înconjurat de circumstanțe excepționale. Cezar Flonta a fost turnat la Securitate de un coleg pentru o vină imaginară, aceea de a deține manifeste legionare. Scrisoare de protest expediată „Europei Libere” conduce la arestarea sa și înscenarea unui proces de drept comun. Doctorul Flonta nici nu a plecat în Germania și nici nu a trecut nici măcar Dunărea: a murit pur și simplu în sediul Securității. Tot scenariul țesut în jurul său nu a fost decât o mistificare.

Finalul romanului lui Petre Barbu transpune în registru fantastic acest eșec. Anton Arghirescu (dublul decăzut al lui Marian Ghiță) provoacă incendierea Casei de Cultură și dispariția lui Zvorișteanu. Epilogul e relatat de cronicarul supraviețuitor: scriitorul pompier e martorul „focului purificator”. Ca într-o acumulare apocaliptică, obsesiile par să prindă viață. Imaginația lui Petre Barbu e cinematografică prin capacitatea ei de a produce o scenografie grandioasă. Submarinul legionar, obsesia lui Marian Ghiță, își face apariția: „Trotuarul pe care îmi păstrasem locul de spectator a devenit - nu exagerez! - malul unui lac (...) Agitația nervoasă a oamenilor și intervenția elicopterelor au fost întrerupte de apariția unui monstru din adâncul lacului. Am crezut că e un monstru din cauza urletelor de groază declanșate în mulțime. Când pe spinarea lui am deslușit steagul cunoscut mai ales din filmele studioului de la Hollywood, am înțeles că ieșise la suprafață un submarin american. Era lung cât un vagon CFR. (...) Din flăcările Casei de Cultură au sărit pe puntea submarinului doi călători: un moșneag chel, cu pieptul apărut de o platoșă de cavalier, și o femeie tânără în rochie de bal (...) - E submarinul american proiectat de un inginer român! - am auzit glasul arheologului care, făcându-și loc printre oameni, a încercat să sară în lac.” (Pag. 237).

Submarinul se scufundă în apele lacului și un ciclu se închide. Totul se întoarce la firescul orașului de provincie - Sergiu Gherase e internat într-un ospiciu, Marian Ghiță își îndeplinește visul de a ridica un mausoleu, scriitorul pompier intră în posesia notițelor lui Zvorișteanu. „Potopul” din finalul romanului și focul nu sunt preludiul nașterii unei lumi noi. Trecutul continuă să existe și adevărul a încetat să mai fie investit cu semnificații în această Românie. E în explozia onirică din final ceva din „Undeground”-ul lui Emil Kusturica - romanul excepțional al lui Petre Barbu creionează această apocalipsă senină.

petre stoica

Vizită pe amurg

Mă vizitează mama
vine din imperiul seifurilor de țărână
mi-a auzit suspinul

aduce albumul fotografiilor din timpul
fără boli și lacrimi și fără invazii barbare

mă strânge la piept îmi pipăie rănile
de când le am? încremenite buzele tac
crede că sunt mai bătrân decât ea

o consolează gândul că m-am mutat
lângă ogoarele familiei azi
despuiate de aura pietrelor de hotar

mâncăm prăjitură cu mac pregătită
în bucătăria buncii
bem apă din fântâna curții plină
de flori de glasuri vesele
ne plimbăm prin încăperi înmiresmate

mama își face patul ca-n zilele
când eram cu toții fericiți
netezește perna face semnul crucii pe ea

mama pleacă în toiul nopții
ia pe umerii ei firavi
jumătate din suspinul meu jumătate
din rănile mele

Din cronica bătrânului

Calul care trece acum prin zloată
sunt eu da stimați doctori de conștiință
republicană sau de altă conștiință

trag căruța mizeriei noastre naționale
(fără compătimire vă rog!)

trag mă opintesc aud șuierul biciului
mănuit de dascălii tuturor adevărilor
trag căruța mă feresc din calea
limuinei condusă de o târfă de lux

înaintez spre necunoscutul împărțit
în patru puncte cardinale în patruzeci
de zerouri în patru
sute de anotimpuri în patru mii de ospicii
cu
patruzeci de mii de boli infernale

calul care trece acum prin zloată
are drept țintă ieslea feeriei balcanice

Din cronica bătrânului

Azi nu am făcut nimic

am trecut pe la bibliotecă
să pipăi somnul din cărțile Sandrei Brown

m-am oprit la farmacia lui Mircea
Romănu
unde am fumat o țigară

l-am salutat în trecere pe Nehti părăsitul
de viață

câteva clipe am trâncănit cu gazetarul
Remus Boca
despre privighetorile tranziției

azi 6 ianuarie 1998
nu am făcut nimic

azi am fost în consens cu aleșii națiunii

Din cronica bătrânului

În localitatea mea de adopție
eram considerat vagabond adunat de pe
drumuri
(făceau excepție de la regulă
doamne instruite funcționari cu lefuri mici
și inevitabili companioni de pahar)

eram tratat mizerabil tocmai eu care
cunosc

mistere penetrabile
care am prevăzut nesfârșite catastrofe
naționale
eu prietenul lui Wolfgang Amadeus
Mozart

în celebra mea pălărie descifrau sfidare
la adresa șepcii de fost activist al vorbelor
goale

bărbii mele savant pieptănată
i se găseau nenumărabile cusururi stupide
la lumina zilei republicanul înrăit
mă arăta cu degetul de-abia desprins de
anus

și-n grabă șters de peretele virgin

o langustă intelectuală afirma că aș fi
greșeala de tipar strecurată în cartea sa
obscură

unii jurau că sunt piatră de moară
atârnată de gâtul urbei (care oricum se
scufundă)

slavă Domnului
toate au trecut ca vânt de gheață
coborât printre găini în plină vară

toate toate au trecut pălăriei mele
acordându-i-se astăzi respectul cuvenit

Poem idilic

În gara fostelor încrucișări ilustre
locomotiva înclinată
trage în fața peronului letargic
garnitura vagoanelor cu ușile pierdute pe
drum

coboară micul trafic de frontieră

o lume lipsită de identitate
se desparte lent în două ape
una curge spre bulevardul igrasiei
alta se revarsă-n cușca vamei

printre traverse și scaieți
câini acoperiți de escare
amușină file smulse din pașaportul cu viză
pentru zone igienice

locomotiva înclinată execută manevre
mută ploaia încoace și încolo

sub privirile grănicerului de pază
la granița ce desparte vestigiile trecutului
de muscăraia prezentului etern

Poem romantic

Când m-am trezit din somn
am crezut că azi este luni
de fapt era vineri

am crezut că azi îmi vor sosi
drepturile de autor de fapt
era ziua facturilor scadente

o clipă am crezut că sunt împreunat
cu trup de femeie tânără de fapt
strângeam la piept o pernă tare

era chiar vineri
zi în piele de măgar bătut
cu băte noduroase.

Elegia colectivității singulare

După punerea presei în vânzare
colectivitatea singulară
trece pragul barului Sedan (puș
localnici
cunosc semnificația denumirii de pe
firmă)

membrii comunității se așează în jurul
mesei joase

în așteptarea aburilor de cafea
răsfoiesc gazetele Capitalei depărtate
și dau din cap plictisiți
de bâzâitul muștelor intelectuale

sunt cu toții bătrâni dar floarea monarhică
le-a rămas în inimă intactă

au fost captivi la ruși apoi
captivi în propria lor țară împinsă în lupta
pentru edificarea mocirlei
atotcuprinzătoare

își golesc amarul din ceșcuțele de cafea

statul le răsplătește rănile cu pansamente
ieftine
uneori cu scurte slujbe religioase

ah elegia colectivității singulare

CIUDATA POVESTE A UNUI ANONIMAT

de ALEXANDRU GEORGE

În cariera mea destul de lungă de cititor s-a întâmplat să reiau unele cărți la interval de câteva decenii și să mă aflu în situația de a-mi descoperi o decepție, uneori chiar dureroasă, față de ceea ce mă uimise artistic și mă încântase cândva. (Nu mai vorbesc de ampla literatură de consum, mai ales de romanele polițiste, pe a căror lectură nu am repetat-o, deși înainte de adolescență o înghițisem cu o ardoare și o voluptate aproape steinhardtiană). Mai ales lectura literaturii românești m-a dus la respectiva situație; când, de pildă, prin anii 70 am început să scriu susținut despre o literatură pe care o parcusesem printre primii flori, m-am trezit cu unele mari și dezagrabile surprize. Am făcut atunci, pe piele proprie, experiența cea mai intimă a „revizuirii” - obligatorie, însă, în cazul unui spirit disociativ, adversar al tuturor dogmatismelor, schematismelor și clișeeilor didactice - și față de ea m-am dovedit spre totdeauna credincios.

Să spun, cu și mai multă durere, că arareori s-a întâmplat să-mi placă mai mult o carte despre care, la prima lectură, păstrasem anumite bune impresii; cazul invers a fost mult mai frecvent. Și țin așadar să menționez pentru că e în legătură cu o operă literară aproape necunoscută, una din ciudăteniile literaturii române interbelice. O citisem în adolescență, deci acum o jumătate de veac, și, în afara unei impresii nebuloase, cețoase, nu mai reținusem nimic. S-a întâmplat să o recitesc acum și să descopăr ceva. Este vorba de romanul apărut în 1936, **Jurnalul unui om inutil**, iscălit de Sergiu Vladimir și editat de Cartea Românească, deci de o editură prestigioasă, care asigura un minim „ecou” oricărei creații, iar autorul, așa cum m-am lămurit mult mai târziu, este Petru P. Ionescu, un eseist și filosof de oarecare reputație, din moment ce numele lui se găsește cu îndreptățire și în **Istoria literaturii române** de G. Călinescu, la capitolul **Noua generație**, după Emil Cioran și înainte de Bucur Țincu și Mircea Eliade, dar numai în calitate de autor al unui opuscul filosofic, **Ontologia umană și cunoașterea** la Fundațiile Regale, care va lua Premiul scriitorilor tineri pe anul 1939.

Încadrarea lui Călinescu este perfect îndreptățită; omul aparținea prin vârstă (n. 1903), formație intelectuală și mentalitate, generației trăiriste, era precumpănitor un filosof, precum toți ceilalți și va mai scrie o carte care ar fi solicitat o discuție, **Utilitatea cunoașterii** (1944). Dar era și autorul unor manuale didactice de oarecare răspândire, precum **Elemente de sociologie**, apărute în 1930 și ajunse la patru ediții. A fost și un publicist destul de divers, colaborator la revistele vremii, de la **Gândirea** la **Convorbiri literare**, **Revista Fundațiilor Regale**, unde pare să fi fost chiar angajat în timpul războiului. De ce singura sa încercare literară și-a riscălit-o cu acest pseudonim și de ce ea a rămas necomentată în contextul literar al acelei vremi, în care el era o personalitate de oarecare relief? Identificarea sa ca autor al romanului în chestiune a făcut-o M. Straje în **Dicționarul său de pseudonime** și, totuși nimeni, după știința mea, nu s-a întors în aceste ultime decenii la cartea lui literară și la autor.

Cred că explicația este destul de simplă pentru cine a citit-o și o situează în acel moment istoric. Romanul **Jurnalul unui om inutil** este o scriere de certă ținută intelectuală, a unui autor cu gândirea și fraza cultă, care descrie treptat tribulațiile mai ales erotice ale unui tip sentimental hărăzit eșecurilor, dar și legăturilor diverse, foarte risipite. Este o carte de mărturisiri destul de brutale și probabil indiscrete, care nu stăteau bine unui profesor ce aspira, după câte se poate deduce, la cariera universitară. Or, tocmai în momentul apariției acestei cărți, izbucnește scandalul „Purificarea literaturii”, întreținut de N. Iorga și felurii ciraci ai acestuia, dar și de unele persoane independente, animate de grija pentru moralitate, luptători vajnici împotriva „pornografiei” și a libertății scrisului. Victimele cele mai ilustre, de la Geo Bogza la Mircea Eliade, au de suferit rigorile unei „legi” care îndeobște nu era pusă în aplicare, dar care servește acum unei cauze. Mai ales sferile didactice au fost acut sensibilizate și s-au pus în serviciul acestei campanii patriotice. Este, așadar, de crezut, că Petru P. Ionescu a căutat să nu se afle că ar fi totuna cu Sergiu Vladimir, autorul unui roman care nu făcea bine în bagajul unui dascăl de liceu. Omul știa ce

Romanul Jurnalul unui om inutil este o scriere de certă ținută intelectuală, a unui autor cu gândirea și fraza cultă, care descrie treptat tribulațiile mai ales erotice ale unui tip sentimental hărăzit eșecurilor, dar și legăturilor diverse, foarte risipite. Este o carte de mărturisiri destul de brutale și probabil indiscrete, care nu stăteau bine unui profesor ce aspira, după câte se poate deduce, la cariera universitară.

pășiseră alții, de la B.P. Hasdeu încoace, cu a sa **Duduca Mamuca**, nuvela așa de însuflețită și de nepăsătoare la ideea de morală vertuistă, care i-a adus suspendarea din învățământ. (Să nu se uite că și G. Ibrăileanu cu romanul său de dragoste, **Adela**, a ezitat să-l publice în timpul vieții, cartea relevându-se abia postum; dar poate este și cazul lui Mihail Fărcășanu, proaspătul doctor în științe politice de la Berlin, care va da publicității abia după război singura sa operă literară **Frunzele nu mai sunt aceleași**, iscălit-o tot cu un pseudonim, Mihail Villara).

Cartea lui Sergiu Vladimir nu mi se pare așa de scandaluoasă precum unele dintre romanele lui Mircea Eliade sau chiar de confesiuni prea nude, cum găsim la M. Blecher, la Oct. Suluțiu, la I. Biberi. Cu toții, dar adăugându-i și pe Mihail Sebastian, Anton Holban sau Lucia Demetrius, scriu o literatură impudic confesivă, pe urmele lui André Gide, o literatură de dezvăluiri intime și de egotism eliberat de ideea etică, ba chiar și sentimentală. **Jurnalul unui om inutil** atestă, măcar în intenție, lectura **Jurnalului unui om dezamăgit**, cartea lui Barbellion (și acesta un pseudonim!) care s-a bucurat atunci de o mare vogă, fiind popularizată de traducerea destul de întârziată în limba franceză. Generația existențialistilor noștri a sorbit-o, mai ales că autorul a sfârșit tragic, prin sinucidere, ceea ce, în afara de Emil Ivănescu, disperații noștri nu au prea făcut. Dezamăgitul Sergiu Vladimir se rezumă și el în a-și povesti tribulațiile destul de anodine și de monotone, în care pesimismul său fundamental

este justificat prin caracterul prea terestru al întâmplărilor pe care le trăiește. El se consideră „inutil”, un cuvânt prea mare, cu atât mai nejustificativ cu cât confesiunea se curmă într-un moment în care eroul abia depășise treizeci de ani.

Cartea are nu doar o ținută literară remarcabilă; autorul își nuanțează spusele cu un umor ușor, fără ostentație, în acord cu ideea din titlu că existența care se divulgă acolo nu este a unui tip situat pe deasupra neplăcerilor și mizerilor existenței. Suntem departe de acel brio cu nuanțe cinice din literatura cu „tineri” a lui Mircea Eliade sau Mihail Villara. Tragismul este înfățișat cu mijloacele unei imagini comune, care se păstrează în cotidianul cel mai plat. (Deși este un om cu titluri universitare, eroul lui Petru P. Ionescu trăiește în infrastructura socială, se descurcă cu expediente și abia își înjghebează o gospodărie familială modestă. Conflictualismul său de ordin mai ales sufleteș nu are legătură cu ambițiile de carieră sau de parvenire. De aceea mi se pare o eroare episodul mult aventuros al angajării sale în Legiunea Străină, de unde evadează după un moment sângeros, pentru care, ca întreaga sa aventură mai mult războinică decât cazonă, bine redată, cu mijlocul unui om care, dacă nu a fost în Africa, s-a documentat onorabil asupra teritoriului în care și-a plasat la un moment dat fantezia.

Nu mai puțin, acest episod, rămâne o eroare, apărând ca un adaos în tempo dinamic, într-o existență care se depănase în monotonie și mediocritate, aceasta fiind însăși tema sugerată și uneori chiar comentată prin exclamații și momente de revoltă repede stinse. Stilul este întrutotul adecvat acestui proiect, ceea ce apropie mai mult **Jurnalul** lui Sergiu Vladimir de notația seacă, bine strunită, de indiferență programatică, a lui Dinu Pillat. Să mai spun că această carte rămasă necunoscută, poate din însăși vina autorului, se cuprinde foarte legitim într-o serie care dă tonul în proza noastră de până la căderea țării sub comunism? Nici în contemporaneitatea ei, nici mai târziu, criticii nu o semnaleză; istoriografii, atât de avizi în ultima vreme de recuperare și de descoperiri, nu s-au oprit la această carte, foarte caracteristică pentru vremea ei și care se cere reeditată, măcar cu titlul de curiozitate istorică, asemănătoare prin aceasta cu romanul anonim (aparținând probabil lui Radu Ionescu) **La gura sobei**.

Autorul a dispărut după 1944, poate din motive politice; târziu va iscăli o traducere ocazională, **Autobiografia** doctorului Christian Barnal, promotorul grefei de cord. Prin anii 50 se semnaleză o scrisoare a omului dat la fund, către Camil Petrescu, pe care-l ruga să intre cu el într-o neverosimilă colaborare, cedându-i un subiect de scenariu de film. Numele lui Petru P. Ionescu nu e pomenit de nimeni, ca și cum nu ar mai fi fost în viață; dar în fapt nu va muri mai devreme de 1966, după informația dată de același M. Straje, așadar la o vârstă destul de înaintată. Nu mai e nevoie să spun că el, dacă o fi suferit și rigorile închisorii (situație în care iarăși nu e pomenit de nimeni), este de trecut printre victimele comunismului. Regimul a reușit să anihileze un scriitor de mari promisiuni, pentru descoperirea căruia trebuiesc făcute unele eforturi, mai ales că el însuși a contribuit la aceasta, refuzând să se lase identificat ca autor al unei cărți foarte interesante.

Erratum. În articolul meu **Tragedie și absurditate** din **Luceafărul** 21, se va citi în loc de „am insistat” la punerea plăcii comemorative pe fațada ultimei locuințe a lui E. Lovinescu, „am asistat”, ceea ce e cu totul altceva. Dar momentul a fost pentru mine memorabil: eram elev de liceu, eram bolnav și mi se recomandase să nu ies din casă. Totuși, pasiunea mea lovinesciană m-a dus la fața locului, dar, din destul de lungă ceremonie, la care am asistat cu febră, nu-mi amintesc decât puține siluete cunoscute de mine, de scriitori.

ILUZIA

de TUDOR HOSSU-LONGIN

Bolile nobile se transmit, uneori, de la părinți la copii, în pofida multor capricii ale destinului. În cele două pagini, pe care le aveți în față veți descoperi că prozatorul Valentin Hossu-Longin are de ce să fie mândru. Odrasla lui face acum primul pas spre literatură. Îi dorim, ca atâtor altora, descoperiți de revista noastră, un parcurs lung, doldora de succese!

Redacția

Așteptam de aproape trei săptămâni momentul acesta. Trei săptămâni. Cât îmi dorisem să nu mai simt timpul. Să clipesc și văd în fața mea filele calendarului cum se desprind una după alta într-un ritm nebun. Mi-am încetinit pașii în apropierea ușii, simțind cum inima începe să-mi bată din ce în ce mai repede. N-aveam de ce să mă tem, dar așa păteam de fiecare dată când ajungeam acolo și știam că am să mă întâlnesc cu ea. Cât de mult îmi doream să o văd! M-am uitat, dintr-o parte, în geamul unei vitrine, mi-am aranjat puțin părul - sacoul cădea bine, la fel și cravata - și am apăsat pe clanță. Nici n-am apucat să deschid bine ușa și să aud sunetul produs de balamalele mușcate de rugină, că am văzut-o. Stătea într-un colț, cu spatele la soba roșie de teracotă și părea să se uite la televizor, dar privirea i se pierduse într-un alt timp. Îmi doream să se gândească la mine. Vroiam să mă aștepte pe mine. Am făcut câțiva pași spre ea și am băgat mâna în buzunar. Mi-am dat seama că am la mine tot ce-mi trebuie.

Zgomotul ușii trântindu-se a trezit-o din visul firav, și-a ridicat privirea, s-a uitat pentru o fracțiune de secundă la mine și am avut timp să-i văd colțurile buzelor ridicându-se. Era un început de zâmbet. Timid sau plictisit. Nu-mi dădeam seama. Mi-am dres vocea și am fixat-o.

„Cred că era mai bine dacă veneam măcar cu un buchet de flori”.

- Bună.

- Bună, ce mai faci?

- Bine. Am venit așa cum am stabilit.

- Da, știu, chiar mă întrebam de ce ai întârziat.

-Scuză-mă, am avut câteva probleme de rezolvat la serviciu și n-am putut să fug mai repede. Sper că nu te-am încurcat.

- Nu, nu. Oricum trebuia să mai stau aici înca cel puțin trei ore.

Rămăsesem în picioare în fața ei și nu știam ce să fac. Eram puțin descumpănit. Trăiam cu impresia că tonul ei împrumută tot timpul prea multe sclipiri oficiale și nu știam de ce. Mai încercasem și înainte să găsesc un răspuns, dar mă împotmoleam tot timpul în explicații încălcite. N-aveam altă șansă decât să accept eșecul. Să trăiesc eu el așa cum trăiești cu obșinuința care se transforma într-o cruntă monotonică, că „și mâine e o zi”.

O priveam în ochii cenușii care luminau albastru dens și mă rănceam în oțelul sclipirilor asazine ce mi se insinuau în cele mai ascunse

cotloane ale sufletului. Eram din nou prins, fără putința de-a scăpa. Exact așa se întâmplase și prima oară. Exact așa se întâmpla de fiecare dată. Încercam să ies din din cursa aceasta în care cădeam mereu, dar dinții translucizi mi se înfipseseră din nou în creier. Voiam să-i spun, să o întreb. Să-i mărturisesc. Vroiam...

- Nu iei loc?

Lumina se opacizase. Griul își pierduse orice strălucire. Mă trezeam din nou din visul pe care mi-l făuream atât de ușor.

- Ba da.

M-am îndreptat imediat către scaunul pe care îl cunoșteam atât de bine. Iluzia se spulberase încă o dată. Totul era ca înainte. Ca întotdeauna.

De câteva ori m-am întrebat dacă atitudinea mea contradictorie din asemenea momente nu era o refulare a geloziei, dar am făcut tot

posibilul să alung din minte asemenea gânduri. N-aveam nevoie de ele. Nu trebuia să complic deloc o relație care se derula monoton în ultimul timp. Aveam, acum, nevoie de ceva mai mult? Nu.

Mă mințeam.

Chiar de la început îmi plăcea să închid ochii și să-mi las capul pe spate. Era cel mai odihnitor mod de-a evita o conversație ce mi se părea întotdeauna nedorită. Știa și ea acest lucru și nu încerca niciodată să-mi vorbească dacă observa că rămân așa. Ne feream să lăsăm amănunțele să intre între noi, ca și cum ne-ar fi fost frică să nu încălcăm cine știe ce lege nescrișă.

Mă descheiase deja la primii nasturi de la cămașă, după ce îmi scosesem eu sacoul și cravata - voiam să stau cât mai lejer - și acum începea să se joace cu părul meu. Îmi imaginam că unghiile i se transformaseră în sute de ace, formând un pieptene gigantic pe care capul meu se rostogolea. Nimeni nu avea voie să intervină; eram pur și simplu dependent de atingerile acelea; mă transformam într-un vid de plăcere, care

absorbea, prin toți porii mei hămesiți mângâierile ei lumești și nepămâtenes totodată.

Alerga cu degetele înmuiate în cremă peste fruntea mea, cobora pe la tâmpile, pentru că mâinile să i se regăsească din nou sub ochi. Dansul degetelor începea din nou, de data asta nasul fiind fericitul primitor al dezmiertărilor. urmau gura, barba, gâtul, iar de aici reîncepea ascensiunea și întâlnirea cu urechile. Această ultimă oprire era un popas al magilor, unde totul de desfășura conform unui ritual secret, transmis în mare taină din generații în generații. Numai inițiații o cunoșteau și ea era unul dintre ei. Degetul mare căuta căușul de sub lob, se oprea acolo, în timp ce celelalte strângeau, ritmat, pavilionul. După câteva minute, acesta începea să se deplaseze spre interiorul urechii, căutând ceva care părea de negăsit. Gâtul devenea următoarea victimă, prins în strânsoarea menghinei carnale cu zece brațe. Mă îndreptam spre un eșafod al fericirii, știind că acolo mă așteaptă pedeapsa contopirii. Am pășit înainte până când în jurul meu era întuneric și plăcere. M-am prăbușit.

- Gata.

Am deschis ochii. Știam ce se întâmplase; cineva aruncase timpul la gunoi și nimeni nu se mai ostenise să-l ia de acolo. Așa era c fiecare dată. Parcă în urechea mea, transformată într-o peșteră misterioasă, se insinuaseră cuvintele secrete ale unei formule magice, care mă făcea să disprețuiesc și să uit realitatea. Din nefericire, visul meu se termina de fiecare dată. Nu existau excepții.

De multe ori îmi spuseseam că la o asemenea întâlnire ar trebui să stau și eu de vorbă cu ea, să o cunosc și altfel, dar gândul că pot evada o clipă veșnică din cotidianul monoton îmi fractura cuvintele și voința.

M-am ridicat și m-am reflectat din nou în luminile ochilor ei. Am văzut ceea ce speram de fiecare dată că va dispărea. O privire fixă, profesionistă. Simțeam mereu că se apropie de mine - sau poate doar îmi închipuiam? - dar gestul se oprea, fără excepție, la mijlocul drumului, barat de un obstacol pe care doar îl bănuiam. Cunoșteam acum ce avea să urmeze. Inexorabilitatea gesturilor mă deruta, făcându-mă să mă revolt în fața unei situații care nu putea avea o singură ieșire. Va trebui să plec de acolo, voi suferi și mă voi conjura să mai caut iubirea atingerii. Pe urmă voi începe să număr zilele până la următoarea întâlnire.

- La revedere.

- La revedere.

M-am întors cu spatele, am făcut câțiva pași, am ajuns în fața casei, am băgat mâna în buzunar, am scos banii și am plătit. Mă durea. Mergeam copleșit de inutilitatea viselor mele, îndurând cu greu speranța unui cuvânt din partea ei. N-a venit și a trebuit să părăsesc locul acela, pe care îl iubeam atât de mult, ducând cu mine toată durerea unui strigăt înăbușit în lacrimile neputinței.

Am plecat lăsând ușa deschisă. I-am auzit scârțâitul tânguitor ca o rugămintă neîndeplinită și pocnetul sec produs de lovitură cu tocul. Sunetul a trecut pe lângă mine lovindu-mă cu impersonalitatea sa. Mergeam pe stradă cu privirea în pământ numărându-mi pașii. Cifrele se succedau într-o ordine nefirească, în timp ce imaginile se răsturnau împrejurul meu. M-am oprit și m-am așezat pe o bordură. N-am simțit duritatea pietrei, ba chiar m-am mirat că bazaltul gri se modelase sub greutatea mea. Lumea trecea pe lângă mine și-mi călca umbra în picioare, ca și cum ea nici

nu ar fi existat. Simțeam cum urmele lor mi se imprimă pe piept, pe mâini, pe față, ca într-un lut primordial. Mi se făcuse rău și gura mi se umpluse de fier. Toată lumea sărea pe umbra ficatului meu și eu începusem să scuip sânge amestecat cu un lichid verde, care dispărea imediat cum atingea trotuarul. Dansul nebunesc al necunoscuților îngeri negri continua, dar de data aceasta picioarele începuseră să mă lovească. M-am întors și chiar înainte să primesc un șut în plină figură, am observat că umbra mea se refugiase pe peretele de lângă mine. Fugise. Am căzut pe spate fulgerat de violența loviturii, în timp ce nasul îmi exploda într-o perdea roșie. Pentru o fracțiune de secundă soarele a fost acoperit cu o mantie purpurie iar razele sale desenau prin aer un curcubeu rubiniu aproape palpabil. Am sărit să prind căldura roșie și să mă încălzesc cu ea, dar mâna mea a trecut prin lumina sângerie ca un cuțit prin carnea unui nor. Pierdusem din nou.

Un umăr mi se înfipse în spate, trezindu-mă.

„Pardon, mă scuzați”.

Trecuse grăbit.

Nu eram chiar obișnuit să trăiesc într-o lume în care timpul se scurgea cu lentoarea unei adieri de vânt într-o zi caniculară de iulie, atunci când totul se topește și se prelinge pe sub mângâierile necruțătoare ale unui soare care a obosit târându-se prin țărâna cerului. Pentru mine singurele ore de care țineam cont se nășteau dimineața: 8 și 9. Când mă trezeam și când ieșeam din casă pentru a mă îndrepta spre serviciul unde cădeam imediat în transa oferită de computer. Când reușeam să mă desprind din vraja monitorului, îmi luam geanta de piele și plecam, pentru a mă pierde pe bulevardul care mă îndrepta spre casă. Mă opream în fața unei vitrine și rămâneam acolo momente întregi - eu le spuneam așa, dar, deși nu am stat niciodată să cronometrez, nici nu aș fi avut cu ce, cred că treceau minute bune, poate chiar ore - înregistrând amănunte care pentru altcineva nu ar fi însemnat nimic. Un pantof roșu aprins de damă, cu tocul ascuțit și foarte lung avea o cataramă puțin desprinsă; gulerul unei cămăși se îndoise sub plasticul care o proteja de praf; un borcan de mază roabe ieșise din rând.

Totuși, din momentul în care am pășit pentru prima oară în acel loc și i-am simțit pentru întâia dată atingerile, am început să realizez că zilele încep să însemne ceva pentru mine. Primul pas fusese făcut. Începusem să le număr.

Rămăsesem în continuare lipit de geamul murdar, în ciuda sfaturilor primite de la un trecător de vârstă incertă.

„Vezi dom'le că treci prin el”.

Nu l-am băgat în seamă. De fapt, nici nu știu sigur dacă mi s-a adresat cineva. Poate a fost doar o altă născocire a minții mele. Urmăream ușa pe unde ieșisem mai devreme - în urmă cu cât timp? - știind că nu mă voi mișca din acel loc până când ea nu-și va face apariția. Pentru prima dată în viață eram hotărât să nu dau înapoi indiferent de ceea ce s-ar fi întâmplat, și, oricum, nu înainte de a se întâmpla ceva. Orice.

Curios. În stomacul meu nu se mai amestecau șerpi într-o colcăială care mă îngreșoșa iar inima nu-și mai transforma bătăile în adevărate vibrații. Eram liniștit. Poate că prea liniștit pentru ceea ce avea să se întâmple. Așteptam nepăsător o femeie! Reușisem această performanță. Eu, care înainte de fiecare întâlnire zăceam în pat scaldat într-

o transpirație rece, tremurând tot în fața unor părinți care nu puteau ști ce se întâmplă. Așa am ratat cucerirea celor câteva fete care nu au ținut cont de prostul meu renume și au avut curajul să se apropie de mine. Pe urmă și ele au completat numărul destul de mic al „abandoanelor”. Nimeni nu aflase care era adevărul, dar, dintr-o contorsionare absurdă a realității, mi se dusese buhul că singura mea plăcere ar fi să-mi bat joc de toate tipele pe care le cunosc. Cât de departe de adevăr erau cei care răspândiseră un asemenea zvon. Aș fi vrut să-i întâlnesc și să le spun tot adevărul. Să le povestesc cum mi se uscă gura și mi se înmoaie dinții iar mâinile îmi tremură ca lui Parkinson în momentul în care mă chinui să dau un răspuns atât de simplu unei întrebări atât de banale.

„Și când crezi că o să ne mai vedem?”

Înăuntrul meu o voce urlă cu disperare „MĂINE”!, dar eu tac. Tac și-mi simt picioarele cufundate într-un noroi cleios amestecat cu gheață. Sudoarea îmi intră în ochi, dar eu nu am puterea s-o șterg. Mă prășesc toate forțele și plângă fără lacrimi.

Tresar, ușa albă, s-a deschis, însă nu a ieșit ea. Abia acum văd că globul auriu s-a consumat arzând cu atâta putere și se stinge, încet-încet, în milioane de reflexe portocalii, colorând orizontul cu imaginația unui nebun care se joacă cu pensulele pe pânza nesfârșită a cerului.

Trebuie să am răbdare. E acolo și peste foarte puțin timp va pleca spre casă. O voi urmări până în momentul în care va simți că sunt în spatele ei și se va întoarce. Atunci nemi va rămâne decât să o cuprind în brațe și să o sărut, ca și cum ar fi cel mai banal lucru din lume. Un sărut pe care cu siguranță că ea îl așteaptă și și-l dorește la fel de mult ca și mine.

„E atât de simplu”.

O văd deja cum trece pe lângă mine, dar se face că nu mă recunoaște.

„E mai bine așa, jocul devine chiar interesant”, mă gândesc, privind-o cum se îndepărtează.

Zgomotul sec al ușii trântite îmi zgârie de data aceasta auzul și-mi dau seama că ea chiar plecase. Mă întorc și îi văd silueta subțire cum

Camelia Leonte

(Luceafărul, nr. 10/1998)

Camera nupțială

Lăutarii - sublimi,
nuntașii - frenetici
ne împingând fără sfială
spre camera nupțială.
Eu, tremurătoare,
Tu te împiedici..
Intrăm.
Nașii, care-s medici,
ne închid ușa.
Așa. Mă dezbrac lent.
Te dezbrac și pe tine.
Te lipsești de zid.
Am oftat.
În fine,
cu infinită pudoare,
ne apropiem de pat.
Acolo - stupoare!
o pancartă mare:
„Pat în renovare”.

Lucian Perța

alunecă printre oameni. Atinge pământul atât de ușor încât îmi doresc să mă transform și să mă aștern la picioarele ei pentru a-i simți pasul necălcăt. În jur, clădirile se prăbușesc și dispar cuprinse de focul devastator al nepăsării mele pentru tot ceea ce nu are nici o legătură cu ea. Din hecatomba care a cuprins întregul orizont se desprind două siluete înaintând pe un drum al destinului scris cu mult timp înainte. Sunt numai eu cu ea în singurătatea biblică de după potopul ce nu a fost niciodată. Întind mâna să-i ating carnea de flacără și-i strâng umărul dezgolit. Nu se mișcă. Pământul care-i odihnește piciorul cu consistență de abur se învârte. Îi cuprind privirea cu străfulgerări de argint lustruit în sudoarea palmei și mai fac un pas înspre ea.

- Te iubesc.

Tace.

- Te iubesc.

Buzele încep să i se miște, dar vidul din jurul nostru îi înghite fiecare sunet cu o lăcomie stranie. Mă apropii mai mult de idolul meu venit din infern și-mi lipesc gura de izvorul gâtului său. Vreau să mă transform într-un vampir care-și posedă iubirea până la moarte. Nu am cale de întoarcere.

- De ce?

Întrebarea explodează în urechea mea întunecându-mi privirea. Mă dau înapoi și încerc să-mi scot din piept pumnalul cuvântului, dar sunetele se încăpățânează să intre în mine din ce în ce mai adânc.

„Ochii!”

Îi văd. Sunt din nou ficși. Goliți de orice fel de expresie. Ca două diamante în raza unei lumini de catran. Cad în genunchi, dar nu plâng. Nu mai îmi este frig și nu-mi tremură dinții.

- Nu meriți!

ROMANUL - CA O POVESTE A OMULUI

de SIMION BĂRBULESCU

În vârstă de numai douăzeci și cinci de ani, (s-a născut la 28 iulie 1973, în zodia Leului, în favorabilă vieții spirituale), Niadi Cernica, absolventă, din 1997, a Facultății de Filosofie, din București, în momentul de față preparator la catedra de filosofie și științe socio-umane a Universității din Suceava, oferă lectorilor săi un al doilea roman, **În timpul fratelui**, apărut tot la Editura Arania, din Brașov...

La debutul editorial, din 1996, cu romanul **Indiile greșite** distins cu premiul de debut al Uniunii Scriitorilor - Filiala Brașov), afirmam că - în contextul ultimei promoții a veacului XX - tânăra prozatoare (pe atunci încă studentă) se prezenta cu un roman exotic cu tente eseistice, (acțiunea era plasată în Indiile americane), reeditând gestul lui Mircea Eliade care - cam la aceeași vârstă - debuta cu două romane exotice (**Isabel...** și **Maitrey**) a căror altfelitate consta atât în exotism, cât și în primatul estetic al autenticității... Spre deosebire de romanele lui Mircea Eliade, romanul de debut al Niadei Cernica excela prin exotism și un autentic livresc bine asimilat.

În cel de-al doilea roman - pe care-l reținem de data asta sub proiector - Niadi Cernica nu renunță la romanul exotic, în care însă livrescul cedează locul unor trăiri autentice, transfigurate și transferate pe seama unor personaje plasate într-un mediu exotic.

Toposul romanului este orașul mexican Santa dos Angeles, un oraș urât care - de câteva secole dormita „într-un provincialism nordic, aproape de păduri”, cu primăveri facile, veri călduroase și prăfoase, toamne sterile și ierni pretimpurii (asemănător în multe privințe cu unul din orașele nordice în care a copilărit autoarea). Imaginea generală a acestui oraș este - după notația naratorului, a unui „băiețuș care și-a desenat mustați, pretinzându-și un trecut pe care nu-l posedă, dar din care face garantul și fundalul propriilor gânduri, organizat mai curând ca amintire, decât ca proiecte sau anticipări”. Pentru a-i crea o aură de legendă ni se mai spune că acest orașel a fost pe vremuri... Tezoa-putzalco, supraviețuind astăzi „amnezic și agonizând într-o bătrânețe senilă”...

Timpul acțiunii este foarte aproape de al nostru, și anume, cel al răscoalelor indigene din Mexic, cu precădere după „lovitura de stat din 9 octombrie 1976 a generalului Leon Ortilla” al cărui regim de tiranie a durat zece luni. Acțiunea se prelungește și puțin după aceea într-o meta-istorie în care „tot ce a ieșit din cursul timpului aiurea vine aici, căutându-și în timp o existență” (p. 101); de fapt o istorie esoterică, „o paraistorie” (p. 107), în care au loc pretutindeni „ticăloșii, cum ochiul omului n-ar trebui să-și închipuie și mintea ar trebui să-și imagineze (...) atrocități brutale”... (p. 110).

Personajele principale ale romanului sunt trei tineri și iubitele lor: Mateo și Esmeralda,

Rodriguez și Alexandra și Miguel Lafontes și Carmite... Alte personaje de fundal mai sunt: Băiețelul vagabond Chico, nebunul semioligrofen Tolo, jandarmul Diego, (o replică reușită a lui Javert!), bătrânul iluzionist Juan, bătrânul Chan, Padre Francisco și încă alte câteva... Toate aceste personaje sunt marcate de un timp caracterizat drept „o vreme de ieșire din economie permisivității și a restricției”, când „naturile umane s-au desfășurat în raporturile cu semenii prin ceea ce aveau mai bun sau mai rău în ele”. Era o vreme de zvonuri și frenezii, de pribegii și flagelații, de false profeții și minuni ale unor impostori patetici, în care propovăduirea vremurilor de apocalipsă prindea ușor mulțimile în plasa lor, așa cum am avut ocazia

să constat și într-un roman recent al lui Marius Tupan.

Evocarea narativă se face atât de pe pozițiile unui narator care se folosește de documente, de constatările unui trecător prin oraș, cât și de inserția unor povestiri directe ale personajelor, de reținerea unor scrisori (ca - de pildă - a lui Fernandez către Miguel), a unor confesiuni tulburătoare ale unor trăiri existențiale care - toate - se constituie în imaginea personală a unei lumi în dezagregare, în viziunea originală a vieții, cu precădere a unei vieți vizând urătenia morală a oamenilor în situații limită, obsedați de autodafeuri ce amintesc pe cele din Evul-Mediu... Rețin în acest sens - scena oribilă din timpul răscoalelor ce au caracterizat istoria Mexicului în ultimile decenii (și nu numai!): „Într-un sat, o femeie și doi copii au fost arși de vii, mocnit. Le-au pus câte o roată de cauciuc în jur, i-au legat și au dat foc anvelopelor. A început să iasă fum, cauciucul se topea și, arzând încet, se lipea de

ei. Cădea în bucăți și sfârâia. Era fum negru și funigei (...). Au urlat înnebuniți ore întregi... Iar ăia râdeau cu scârbă și poftă. Până la urmă au leșinat sau s-au sufocat”... (p. 98). Romanul abundă în creionarea cutremurătoare a numeroase stări de mulțime, în care oamenii își pierd individualitatea, făcând să triumfe instinctele animalice.

O asemenea scenă oribilă e conexasă personajului principal (Mateo), agățat timp de șase luni într-o cușcă, la trei metri de la pământ și expus ziua și noaptea batjocurii unui întreg oraș, deși n-avea nici o vină, nici pe aceea ce-i era imputată, de „dușman al lui Ortilla”. Alte scene de groază (precum cea a leprozeriei sau cea a spitalului în care se afla prietenul tănuit al lui Mateo, Ramirez de Gortari și care o determină pe o călugăriță să-l parafrazeze pe Pascal, atunci când afirmă că „Hristos agonizează până la capătul lumii”) abundă, precum și scene care trezesc deopotrivă mila și scârba, precum cele referitoare la Chico și Tolo. Asemenea scene nu mai sunt doar povești destinate omului, ci - așa cum sună o sintagmă a naratoarei - **povești ale omului...**

Prin contrast sunt surprinse/evocate, pe același fundal oribil, și câteva scene emoționante din viața unor tineri, care reușesc chiar în asemenea vremuri de cruntă tranziție - reușesc să-și păstreze fondul moral „fiind incapabili structural să înțeleagă că oamenii sunt, pur și simplu, răi”. Memorabilă ni se pare scena de dragoste dintre Esmeralda și Mateo: „Era un soi de gingășie impudică, grație pe care nimic nu i-o cenzura. Îi plăcea să se joace cu mâinile lui și uneori îl învăța să și le apropie încet de frunze și să miște palmele”... Sau scena tot atât de suav-angelică dintre Fernando și Alexandra: „O ținea în brațe și nimic nu-i răvășea gândurile. Nimic din drogurile tulburi, din nebunia superficială care însoțea întâlnirile cu alte femei, acea intensă dezordine senzuală pe care i-o alimenta trupul unei străine de o noapte” (p. 102). Alte scene de evocare a copilăriei eroinelor (Esmeralda, dar și Alexandra sau Carmita) sunt la fel de insolit-sublime, prin ineditul trăirilor, amintind de unele scene din romanul lui Mircea Eliade **Maitrey**. De pildă: „Esmeralda credea în delfini, prismele și miturile eu, credea în comunicarea cu tot ce era în jur și, ca un copil, nu băgase încă de seamă cât de puțin comunică oamenii între ei, câtă violență și răutate era în lume” (p. 48).

Ar trebui să insistăm mult prea mult în detalizarea aspectelor zugrăvite cu măiestrie artistică și o bună cunoaștere a filosofiei, dar și a psihologiei stărilor de mulțime sau a individualităților deviate, din acest roman nelipsit de tente eseistice, unele amintind de picturile unui Hieronimus Bosch, altele de cele ale lui Tițian...

Mă voi limita în încheiere să concluzionez că tânăra Niadi Cernica este miruită cu harul unui inegalabil povestitor ce știe a-și organiza universul artistic pe coordonatele unei realități crude ale contemporaneității, aureolate - unele - și de existența binelui și a frumosului (**kalokagatia**, de care amintesc grecii), asupra cărora ea atrage atenția lectorilor acestui timp de mare cumpănă al istoriei...

Îi prevăd un destin luminos în contextul acestei generații de sfârșit de veac și de mileniu, zguduită de experimentele traumatizant-estetice ale unei epoci confuze...

SCRISOARE DESCHISĂ DOMNULUI GHEORGHE GRIGURCU

de MIRCEA CONSTANTINESCU

în fericire, nu trăim în vitro. În carne și oase, ființa noastră poate doar accede, prin „voință și reprezentare”, la Ființă. Morala absolută nu-i decât un reper ideal. Directorii de conștiințe sunt, și ei, oameni în carne și oase. Unii au energia de a presimți viitorul și de a și-l asuma lucrativ. Alții, doar, glăsuiesc „în deșert”, adică teoretizaseră pe marginea vieții; sau creează, compensativ.

Am lansat aceste clișee (necesare!) întrucât îndeobște sunt și primele uitate și/sau ignorate cu bună știință. V-am urmărit în presă și într-o carte, „Imposibila neutralitate” (pe care am conspectat-o, intenționând un eseu despre TĂCERE). Pentru Dv., suntem toți **ori-ori**. Precomuniști sau... dizidenți. Restul punctelor de suspensie: dizidenții români provin aproape exclusiv - și mă refer acum și la cei autoexilați - din rândul unor nemulțumiți NU datorită doctrinei, ci din cauza variantelor radicalizate, tiranice prin care s-a materializat doctrina. Pledați continuu pentru revizuirea valorilor în funcție de apartenența la politica PCR (exPMR). Camil Petrescu, Sadoveanu, Călinescu, Argezi, Vianu (nu Ralea, nu Paraschivescu, aceștia au fost oricum de stânga) și-au „semnat” adeziunile prin gesturi - le considerați - compromițătoare. Dar Dv., în acei ani, erați numai un adolescent. Încă neobligat să optați. Mă (și vă) întreb cum ați fi acționat dacă aveți deja statura social-estică a respectivilor. Exemplificați prin Botta, Voiculescu, Blaga, poate și Barbu. Aceștia n-au aderat (Într-un fel, nici „proletarul” Bacovia). Doar că, repet, nu trăim în vitro. Iar intelectualii sunt primele victime atunci

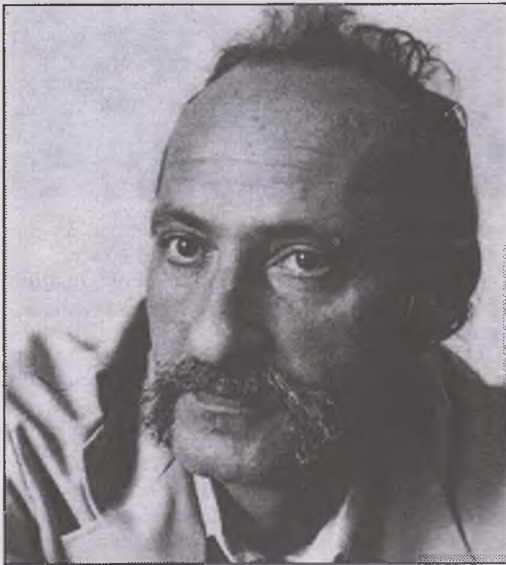
când guvernării mășăluiesc cu lozinci iar înapoia lor mișună tancuri și poliții politice. Stindarde fluturând pentru o lume „mai bună”. Când nu și-au dorit intelectualii o lume „mai bună”? Azi, cumva?... Azi, când după dezvăluirile atâtor (nu doar un Stephen Koch, nu doar o Carte neagră a comunismului), s-ar cuveni să mai fim comprehensivi. Au fost să fie NUME care au greșit/cauționat acele stindarde. Nu, lucrurile nu sunt niciodată doar albe, doar negre. Vă reamintesc: profetul care a echivalat socialismul cu Anticharistul, Dostoievski, el însuși a mușcat din momeala Puterii. A supraviețuit, din fericire, plutonului siberian de execuție și, ulterior, a cedat fiindu-i recunoscător țarului. Și era Dostoievski, nu Păunescu, nu D-tru Popescu!... De fapt, vă războiți cu morile de vânt - iată și pentru care motiv înaintează aceste rânduri. Vă înțeleg revolta, nici eu n-am fost membru PCR și președinte, n-am putut să mă angajez undeva în conformitate cu cei opt ani de studii universitare. Vă apreciez efortul de a provoca o altă istorie a literaturii, expurgată de „valorile” supraevaluate ad hoc (uneori numai datorată unor „șopârle”). E drept: a venit vremea să fie dezavuate acele grile de lectură. Care-i riscul? Același ca în

50. În loc să-i excludem pe Blaga, Lovinescu... îi decapităm pe Labiș, Stancu, E. Barbu sau Popovici. Nu pot decât să regret că vă orientați cu obstinație frazele vaticane îndeosebi spre „omenesc, prea omenesc” și, în consecință, puneți la index și opera. Cunoașteți, ca și mine, bogata listă a scriitorilor, artiștilor, savanților, filosofilor care s-au lăsat amăgiți ori au crezut realmente în ideologiile totalitare; niciodată până la capăt, niciodată în continuu... Nu țin să optăm „între” ei, doar să păstrăm cumpăna. Între Barbusse și Céline, sigur că al doilea merită atenție. Pot fi de-acord: nu-i intangibil nici un Marin Preda, însă, cine, mă rog, ar fi intangibil?! Îmi pot reaminti, dimpreună cu Dv., că bunul Seneca îi recomanda lui Luciliu că, fiind atât de scurtă viața și doar o dată trăită, merită să fie trăită barem frumos. Numai că frumosul, binele, adevărul sunt decelabile în și întru societate, și iată că revin la nietzscheanul „omenesc, prea omenesc”.

Doriți, foarte probabil, ca, aidoma, lui P. Dumitriu, și un Păunescu, un D.R. Popescu, un E. Simion să-și recunoască **păcatele**. Ar fi fiind o ispășire, o căință, un gest de penitență. Mă tem însă că în numele aceleiași libertăți de opinie & creație, respectivii (și alții ca dânșii) nu se vor deține, deoarece au crezut și, nuanțat și melancolic, poate mai cred în „omul nou”; aproape de omul-nou, și Hitler, și Mussolini, și Stalin l-au împins în prefața discursurilor lor amăgitoare; și tare mă tem că n-au fost, nu vor fi singurii... În esență, lupta actuală anti-corupție nu presupune năzuința către un om-nou?...

Nu resentimentari trebuie să fim, dar să urmărim iarăși cultura - cât ne țin puterile - cel puțin acolo unde îi e menit locul. Cei care livrează substanța culturii - pot fi - și sunt, deseori, - vinovați în plan politic, etic, câteodată chiar juridic (: unde-i lege,

nu-i tocmeală; oare?). Și cu toate astea, ei sunt producătorii. De ce nu ne întrebăm dacă grăul și cărbunile sunt „produse” de oameni perfect morali? Fiindcă ei nu sunt directori de conștiințe? Dar de unde știm noi că nu sunt, chiar? Doar pentru că nu scriu, nu publică, nu sunt emancipați prin mass media? Hai să fim serioși: cel puțin informal, multe personaje se erijează în lideri de opinie - este de altfel hazul miezului ideatic din „Moromeții” (1). Nu vor schimba ei opinia publică? Nu vor înrăuri sondajele de opinie? Așa este. Dar cine îmi garantează că, păstrând proporțiile, alde Păunescu, Vadim, Săraru, D.R. Popescu sau... Simion schimbă, azi, semnificativ opinia publică? Iar dacă totuși o fac, atunci, nu-i așa?, este ceva putred în Danemarca asta numită România.

Doar Iisus a tăiat nodul gordian, mă refer la parabola cu „femeia adulteră” ce urma să fie lapidată. E o paradigmă care invită la totală prudență. Fiindcă ispitirile vieții cotidiene sunt și prezente, și vitale. Asigurarea traiului, a vieții în fond, n-a fost, nu va fi cel mai lesnicios fapt. Natural, putem trăi și à la Diogene, într-un butoi, și să ne masturbăm în agora, în plină zi, să ingurgităm resturi, să bem apă cu palma-căuș, doar pentru a fi consecvenți până la capăt cu ceea ce propovăduim (opera). Omul și opera, totuna. Câți ca Diogene? Și, la urma urmelor, de ce? Ar „progresa” omenirea dacă, vai, ar fi alcătuită numai din sfinți, sihaștri și filosofi cinici? Mă tem că nu. Sau, altfel zis, nu de omenire ar mai fi vorba. Fiindcă nu trăim în vitrine. Asta-r mai lipsi!

Directorii de conștiințe ar trebui să fie exemplari (nu în accepția lui Unamuno). Sunt ei, oare? Au fost ei, oare? Și în ce ar consta asta - numai în **coincidența** dintre etic și estetic? În cazul ăsta, sunt convins că ar cădea la examen, înaintea altora, atotfăcătorii Bibliei, Talmudului, Coramului, dimpreună cu acei Homer, Dante, Cervantes, Shakespeare, Dostoievski... Chiar vă imaginați că toți aceștia, în ordinea vieții curente, au fost niște sfinți?... R un truism să reamintesc că viața și opera sunt indisolubile, dar asta nu într-un chip mecanic: dacă s-ar cunoaște alchimia creației, demult erau programate ordinatorile să ne înlocuiască și în aceste sector. Firește că-i cel puțin jenant să cântărim cu măsurii diferite omul și opera - dar, în **fond**, nu aparțin ele unor ordini de mărime diferite? E altceva să spui, totuși, că un criminal a produs o capodoperă; n-am prea auzit. Și altceva să spui că un profitor (de regim totalitar dar și de regim aristocratic sau democratic, ei da!) a produs o capodoperă. Isus rămâne un reper irefutabil. Toți ceilalți - mai mari sau mai mici păcătoși.

Sigur, opera noastră poate „lăuda” cauze pierdute. (Dintr-o atare perspectivă, Dante, Goethe,

Cervantes, Dostoievski, Faulkner... cât de „reacționari” au putut să fie!), dar s-o facă **exemplar** (acum, apud Unamuno). Fiindcă, vorba lui Marlaux (cel înșelat, vai, de insidiosul NKVD), omul tot precar e, din simplul motiv că este om și nimic din ce-i omenesc nu îi e străin. Nici măcar lășitatea. Adică - tăcerea, dar despre asta vă invit să citiți altcândva.

P.S. (1) În primăvara anului 1971, când abia publicasem **SMOG** (lucrare ce a beneficiat de privilegiul de a fi scoasă din librării & bibliotecii), eram încă student. La clubul nostru (Gh. Preoteasa!), Z. Stancu și alții au participat la un dialog cu studenții, probabil cei mai incomozi reprezentanți ai societății civile, atunci. Provocat să lămurească auditoriul de ce mai e necesară în R.S.R. cenzura, Președintele, șiret și evaziv, a extrapolat, amintind că și Michelangelo și Rafael au fost cenzurați de Papalitate. La care găselniță, deși se nimerise între „oficiali”, Dimov, țin minte că a bombănit, în centrul tinerilor studioși: Bine, bine, dar una e cenzura Papalității, și alta... e jusdem farinae. Geniul Carpaților încă nu pășise prin China, Coreea Nordică. Așadar, am avut cel puțin șansa de a fi asistat la ridicarea problemei. Demonii personali și cei dimitropopescieni aveau să-l convingă pe ilustrul Cizmar, peste poate doar câteva minute istorice, că nu suntem o turmă nespusă și împrevizibilă care-i poate da bătăi de cap; așa că scornișteanul a luat problema în mâinile proprii: nici gând să se mai discute, barem, despre **calitatea** cenzurilor, darmite despre necesitatea sau absența acestora. N-ați fost martor, altfel ați fi reținut scena. Din nou, și atunci, s-a încercat dinjungerea operă/autor. Fără cameleonismul lui Stancu, Uniunea Scriitorilor ar fi sucombat în marasm și obediență perfecte. A fost Stancu un om omoral? În raport cu morala absolută, da. A fost Stancu un autor imoral? Când a scris oportunist, da. Prima mea licență a constat într-o biobibliografie Stancu; președintele nu m-a ajutat cu informații; am fost pedepsit cu un... opt, totuși, nu regret, am dialogat cu dânsul, era, știa să fie fermecător și autentic. A fost de stânga, cam ca Geo Dumitrescu sau Pătrășcanu, dar nu-s convins că ar fi fost și stalinist, ca un Belu Zilber, de pildă. Putem, azi, să-i reprobăm o sumă de gesturi politice, va fi însă dificil să-i negăm experiența de viață grație căreia și-a utilizat cameleonismul și în favoarea obștii.

P.S. (2) „Abjecția societăților nu-i salvată decât prin literatura lor, căci creația literară nu exprimă oamenii, ci îi depășește în mod misterios, chiar și atunci când îi batjocorește” (Marlaux). Desigur, e doar un sofism: argumentare prin „suficiența” autorității. Totuși, aparține tot unui „cameleon” care, în 1933, lăuda o revoluție chineză văzută din... Indochina franceză. **Hélas!** „Nevolnicul” roman se chema „Condiția umană”. Credeți că sunt multe cărți ca aceasta pe piața literară a secolului nostru? Ministerul Culturii, sub De Gaulle, s-a „descurcat” (cf. între alții, pe același Stephen Koch) și, ca să vezi, a mai scris și câte ceva. Iată de ce doresc să nu-i mai punem într-una la zid pe Argezi, pe Sadoveanu, pe Călinescu, pe Vianu, pe... Fiindcă vom fi victimele bumerangului; și asta în cel mai fericit caz, respectiv atunci când urmașii noștri ne vor aplauda pe noi, aceștia, ca fiind Argezi, Sadoveanu, Călinescu... Nu pledez pentru eludarea colaboraționismului, cât și cum s-a manifestat. Atâta numai că produsele intelectualilor sunt livrate publicului spre a fi „consumate”, în vreme ce viața lor poate interesa pe mîndrele sau pe autorii de **scoops** (= reportaje scandaloase). Firește, atunci când aceștia nu sunt și politicieni. Dar câți au fost, câți sunt realmente politicieni, adică directori de conștiințe? (Profitori, într-un fel sau altul, de un regim sau altul - asta e deja altă discuție).

mircea sândulescu

„MARELE SECRET AL PROZEI: SĂ-L FACI PE CITITOR SĂ VREA SĂ CUNOASCĂ ÎN REALITATE PERSONAJELE TALE”

Gabriel Pleșea: Locuiți, trăiți, creați în New York: practic ați devenit un new-yorkez. Din punct de vedere al creatorului, însă, cum v-ați identifica? Român, american, româno-american?

Mircea Sândulescu: Toți cei care locuim aici suntem, vrând-nevrând, Româno-American. Aceasta este designația noastră, stricto sensu, a celor care ne-am născut în România, dar trăim aici. Pendulăm între cele două culturi când mâncăm, când scriem, când ne certăm în fața bisericii. Chiar așa, citesc în ziare despre asta și află că și la Paris e la fel și mă minunez odată cu dumneavoastră: de ce s-or fi certând românii în fața bisericilor de pe meleaguri străine?

Dar să vedem ce e cu mijlocul: înțelepciunea românească are cuvinte tăioase și sarcastice despre cei care sunt „la mijloc”, între două drumuri culturale, între două poveri de limbă. „Nici în căruță, nici în teleguță”, zice un proverb. „Cu fundu’n două luntrii”. „Nici cal nici măgar”.

Eh, colo niște zicale, ai zice, dar e mult adevăr în **Arta de a fi corcitură**, cum suna un titlu de eseu care și el zace prin sertare.

Când vine vorba de „mijloc” Sartre (în **Le Diable et le Bon Dieu**), e aspru cât cuprinde. **Le Diable est toujours entre**, zice el. Spunând însă diavol, există o șansă să ne salvăm un pic, căci așa cum spunea Ortega Y Gasset, ne vom mântui sau ne vom pierde nu prin ceea ce am vrut să fim, ci prin ceea ce am devenit (sau invers?)

Deci răspunsul este: distincțiile sunt mai puțin clare decât se crede. Locuim cu toții într-un **fuzzy cultural system**, cum ar spune profesor Negoită de la Hunter College. Faptul că știam engleza când am sosit aici a fost de un infinit ajutor. Mă doare când văd un fost inginer ajuns îngrijitor de scări la un bloc doar pentru că nu cunoaște limba. Dar cât de mult trebuie căinat scriitorul care vine aici să scrie în limba acestei țări, pentru acest public. El, sau ea, se expune la a cotidiană, infinita presiune de a performa, care are o altă nuanță aici decât „acasă”. Scrisul bun, ca și dragostea, nu se face crispat, cu frica că nu performezi.

Niciodată n-am avut inhibiții de exprimare în limba română, dar am avut în engleză, și asta mi-a inhibat creativitatea. Doar în ultimii ani am reușit să aliniez cât de cât spontaneitatea în engleză, cu cea românească. Dar poate că și asta este o iluzie.

G.B.: Creația dv. în limba română aparține, de drept, literaturii în limba română. Cum apreciați șansele creației dv. de a pătrunde în conștiința ori în literatura americană? Prin traduceri ori prin creație originală în engleză?

M.S.: Se poate prin amândouă, sau se poate rata în amândouă. Nu știu încă exact cum va fi cu mine. Cred că prin creație originală, care ulterior, dacă o „pocnește”, „trage restul care l-ai scris”, cum spunea prietenul meu Nicolae Breban de la

care am învățat printre altele, arta de a sta de vorbă cu personajul și de-al lua peste picior.

G.B.: Ce credeți că vă definește ca scriitor (prozator, eseist, publicist)? Activitatea, personalitatea, opera?

M.S.: Eu cred că sunt, înainte de toate, povestitor. Am scris eseuri și piese de teatru și continui să scriu, dar cred că **povestinderea**, dacă îmi este permis să inventez cuvântul, este magia de-întâi și de pe urmă a cuvântului. De câte ori încep un roman mă gândesc la povestea umană, a personajelor, la traiectoriile acelor oameni: ce-i doare, ce-i oftică, ce visează, unde vor s-ajungă?

Restul vine de la sine.

Iar când termin cartea o pun în sertar.

G.P.: Cum ați „descoperit” propria dv.

Locuim cu toții într-un fuzzy cultural system, cum ar spune profesor Negoită de la Hunter College. Faptul că știam engleza când am sosit aici a fost de un infinit ajutor. Mă doare când văd un fost inginer ajuns îngrijitor de scări la un bloc doar pentru că nu cunoaște limba. Dar cât de mult trebuie căinat scriitorul care vine aici să scrie în limba acestei țări, pentru acest public. El, sau ea, se expune la a cotidiană, infinita presiune de a performa, care are o altă nuanță aici decât „acasă”. Scrisul bun, ca și dragostea, nu se face crispat, cu frica că nu performezi. Niciodată n-am avut inhibiții de exprimare în limba română, dar am avut în engleză, și asta mi-a inhibat creativitatea.

„chemare”, vocația de scriitor?

M.S.: Când aveam 17 ani și mergeam la cenaclu, și cenaclul era cea mai bună parte a zilei mele. Asta s-a întâmplat la Brăila și mi-amintesc de câțiva oameni de suflet de acolo - un secretar literar de teatru, un profesor, un copil evreu care scria poezii și le semna cu un nume românizat, un grec care-mi vorbea de grâu, Dunăre, șobolani cât pisicile de mari și o prostituată pe care o chema Madam Săpun.

Mulțumesc, prieteni pierduți, pentru acel franj de poveste.

G.P.: În privința modului de lucru, care sunt preferințele dv. în procesul de creație? Timp al zilei, perioade ale săptămânii, lunii, anului; stări speciale/mod-uri? Folosiți creionul, stiloul, mașina de scris, computerul?

M.S.: Cel mai bun timp de lucru e dimineața. Energiile oculte care țâșnesc în plexul solar al minții (cum ar spune Vasile Andru, suspicios și timorat că zeii s-ar putea supăra pe el că le popularizează paradigmele) vin în forță, se conjugă cu fulgerele instinctuale, cu fascinația verbală stârnită de cocaina talentului... atunci dacă ai colți literari, muști bine, ca un pitbull, devii una cu pagina ta. Ce miracol e o dimineață bună de scris. Dacă ai dormit zdravăn, dacă ai băut o cafea tare, și bineînțeles dacă n-ai de făcut lucruri triviale cum ar fi, să predai la școală - o dimineață de scris e un orgasm al gândirii, o celebrare a cerebralității.

Instrumente scribale? Orice e bun când ai idei și o poveste bună - adică să-ți placă să petreci timp cu personajele tale. Căci nu e acesta marele secret al prozei: să-l faci pe cititor să vrea să cunoască în realitate personajele tale, sau măcar voieristic-vicarios să petracă un timp cu ele?

Deoarece simt nevoia să editez neconținut ceea ce scriu, computerul este o sculă diabolic de minunată.

G.P.: Lucrați mult la text, rescrieți, stilizați?

M.S.: Scrisul este o observație solitară. Adesea nu-i nimeni în casă și nici măcar când ai nevoie de-o ureche, n-o găsești. **Faux de mieu**, îmi citesc adesea singur unele pasaje ca să aud cum sună.

G.P.: Deși actul creator este strict individual, recurgeți la vreun ajutor, vă sfătuți cu cineva, dați manuscrisul la citit?

M.S.: Învățătorii mei au fost: cu afecțiune Breban, Camil Petrescu, Țoiu, uneori Buzura și Fănuș, depinde de starea în care mă aflam, uneori Bellow, uneori scriitorii ruși, americani. Plus su-

de la care am învățat prin negare: să nu fac ce fac ei. Am citit sute de scriitori care n-au făcut decât să mă învețe să stau departe de stilul lor. De pildă există acest scriitor care nu construiește paragrafe, ci toarnă fără întrerupere pagină după pagină, într-un fel neaerisit, un dicteu pliticos și paranoic care chipurile, reproduce profunditățile spiritului în momente dilematice. Am pus o pagină de-a lui pe perete (Memento Mori) să-mi aduc aminte ca scriitura să-mi fie understated, (spune mai puțin decât știi) misterioasă, că nu trebuie să spui totul pentru că cititorul nu e tâmpit. Dacă ești **overstated**, atunci crezi inflație de cuvinte și povestea - adică tot secretul

- se duce de răpă. Cred că mai puțin, da, înseamnă adesea mai mult.

G.P.: În privința influențelor: au existat? există? români? din literatura universală?

M.S.: Nu, nici de una, nici de alta.

G.P.: Sunteți mulțumit de creația dv.? Calitativ? Cantitativ?

M.S.: Un roman pe care nu l-am publicat. Îi va veni rândul cândva. În ultimii șapte ani n-am trimis nimic, nicăieri, decât un mic roman în țară. Am cinci romane complete și 4 piese lungi, în

acel mic cimitir numit **hard drive**. Viața mea e un infern organizat: cineva scria că un scriitor matur trebuie să scrie cam un sfert din timpul său, să citească alt sfert și să petreacă alt sfert de timp în lumea literară. Pentru familie ar mai rămâne un sfert. Formula nu mi se potrivește: eu muncesc 10 ore pe zi într-un liceu (două norme) plus sâmbetele și am doi fii și o soție cu care îmi place să petrec timp și să mă joc.

G.P.: Din creațiile dv., care este „favorita”, pe care o considerați cea mai bună, mai reprezentativă?

M.S.: Pe mine nu m-a contactat nimeni. Mi-a apărut în 1993 un roman în țară, „Tenișii miresei” grație doamnei Georgeta Dimisianu. Dânsa mi-a publicat și primul roman, **Victoria clandestină** și mi-a fost „nașa literară”, pentru care îi sunt

recunoscător.

G.P.: Cum ați descrie relațiile dv., cu editurile din țară? „Oficial” se afișează intenția de a-i „recupera” pe cei din afară (editura Univers, cel puțin, are o colecție dedicată lor). Dar cele de aici, din America?

M.S.: Aici lucrurile sunt infinit mai complicate: nu ajungi să cunoști editori personal, decât cu chiu și vai, și lucrurile sunt mai „castelanizate”, kafkian vorbind, (dar și **Von dem Gasetz**) decât credem când privim lucrurile din afară. Comunicarea cu editurile se face indirect, prin scrisori, și aproape totdeauna ești citit de studenți de la școlile de literatură care se uită doar pe primele pagini. Cineva mi-a respins un manuscris, pentru că la pagina 12 încă nu putea să vadă datele conflictului în mod clar. Dar, ce trist, același lucru a mers lesne când a fost plasat de altcineva, cu nume recunoscut, eu fiind „negrul”.

Procesul acesta de a răzbate la tipar mă obosește și plictisește enorm. Odată am stat la o

în America, ori în lume, credeți că aceasta este îndeajuns de cunoscută? Ce ar trebui făcut? Ce faceți și pentru propria dv creație?

M.S.: Scriu, și mă strădui să scriu cât mai bine, dar succesul nu vine numai din asta. Unii spun că succesul e un animal complex pe care ca să-l „prinzi”, trebuie să folosești capcane diferite. Succesul unei literaturi este și o chestie individuală, dar și de grup. Sadoveanu nu ar „prinde” acum la aproape nimeni, nici la francezi, nici la americani, nici la japonezi. Cei care se pricep zic că este lăbărțat, plicticos, dar eu am îndoileli când aud astfel de caracterizări. Tolstoi e și el lung, nu-i așa? Și totuși e citit pe tot mapamondul. Ce-i cu Sadoveanu? Știm cu toți că-i important din ce țară vii, suspansul și magia din paginile tale, „briciul” analizei psihologice, caracterele memorabile, ideea scriiturii, subtextul, capacitatea de a lăsa textul să fie și la nivelul „poveștii pentru toți”, dar și mitic, când povestea este deconstructivizată de consumatorii experți (colegii noștri întru scris

Procesul acesta de a răzbate la tipar mă obosește și plictisește enorm. Odată am stat la o scrisoare pentru un editor vreme de o săptămână, refăcând-o paranoic de peste 75 de ori. În cele din urmă, ați ghicit, n-am mai trimis-o. Cine din țară citește aceste rânduri, să țină minte: România e un rai editorial, măcar și pentru că poți să vezi editori în carne și oase; pentru că poți să discuți cu ei, și chiar dacă o carte nu intră, afli ce-o ține pe loc, și refaci. E un dialog viu, primești feedback tot timpul, un proces viu.

scrisoare pentru un editor vreme de o săptămână, refăcând-o paranoic de peste 75 de ori. În cele din urmă, ați ghicit, n-am mai trimis-o. Cine din țară citește aceste rânduri, să țină minte: România e un rai editorial, măcar și pentru că poți să vezi editori în carne și oase; pentru că poți să discuți cu ei, și chiar dacă o carte nu intră, afli ce-o ține pe loc, și refaci. E un dialog viu, primești feedback tot timpul, un proces viu.

Concluzia? Mi-ar plăcea doar să scriu și să las agentului literar problema drumurilor, a telefoanelor, a contractelor. Partea proastă e că am renunțat la serviciile unei agente literare, după ce-am aflat cu stupeoare că vreme de un an de zile manuscrisul meu nu a fost trimis numai în patru locuri. Întrebată de ce, mi-a spus că agenția merge pe „cai siguri”, cu care face bani și, doar din când în când, strecoară și autori noi, unoscuți.

G.P.: Considerați că scrierile dv. au fost semnalate în mod satisfăcător? În țară, în America, de critică, în publicații, de prieteni?

M.S.: Ultimul meu roman, „Tenișii miresei” (Albatros, 1993) l-am văzut sub formă de exemplare de autor, dar nu știu dacă a fost în librării. Poate c-au fost probleme cu difuzarea, sau poate au fost alte probleme. Totul e posibil.

G.P.: Cum apreciați modul în care sunteți recepționat? Opinia criticilor? Contează? O ignorați?

M.S.: Criticii, în mare parte, semnalează lucruri reale. Ei sunt obiectivi cu lucrarea ta. Nu sunt infatuați. Nu sunt amețiți de scriitura. Cred că e bine să rămânem deschiși la observațiile lor. Nu cred în butada îndoielnică că dacă nu știi să scrii, nu critica. Adevărații critici nici nu cred că pot fi și tot atât de buni scriitori.

G.P.: Faptul că trăiți în două culturi vă influențează în vreun mod procesul creator, opera?

M.S.: Foarte mult. Sunt mai bogat ideatic, afectiv, scriitoric.

G.P.: Ca loc de creație, ambianță, cum comparați New York-ul cu Bucureștiul? Credeți că în alt oraș în afara României, în Europa, de pildă, ați fi „produs” mai mult, mai bine?

M.S.: Omul sfințește locul.

G.P.: Considerați că aparțineți unei „școli”, unui „curent” în literatură?

M.S.: Nu.

G.P.: În privința continuiei dezbaterii asupra locului și acceptării literaturii române

sunt cel mai adesea, cei mai buni cititori), momentul când vii pe scena literară, rasă/religie, norocul, arta de a face contracte, vârsta, dar mai sunt și alte impedimente pe care nu le știu, dar nu vreau să le speculez, pentru că-i foarte ușor să devii conspirațional.

G.P.: Mențineți contacte cu scriitorii, criticii - din țară, cei din New York, din alte părți?

M.S.: Da, dar aș prefera mai mult.

G.P.: Faceți parte din vreun cenaclu? Asociație a scriitorilor? Participați la activitățile lor?

M.S.: M-am dus în anii trecuți la PEN. M-am plictisit enorm. Nu se făcea nimic interesant. Mă văd cu scriitori, evident. Sunt tentat să-i dau aici dreptate celui despre care vorbeam mai sus și, care arată cum trebuie un scriitor deștept să-și optimizeze timpul. Da, văd scriitori, nu însă atât de des ca în țară. E de necrezut, dar adesea mă plictisesc cei pe care-i văd, deși-s deștepti. Nu pentru că ar fi bariere culturale, de limbă, asta n-a fost niciodată o problemă, dar spre deosebire de țară, unde domină oralitatea, asta e o lume saxonă. În țară mă simțeam fericit după o seară între scriitori, chiar dacă discuțiile nu erau neapărat intelectuale, și ne contraziceam, bârfeam sau înjuram oameni vii și regimuri moarte.

G.P.: Planuri, proiecte la care lucrați în prezent? În viitor?

M.S.: Prefer să citesc dacă am timp liber și doar târziu, dacă mai e timp, să scriu. Uneori, când pun capul pe pernă și fac bilanțul zilei îmi zic: ai visat că vii aici, la succes rapid, dar ăștia te-au dat la munca de jos. Mă strădui să scriu ritmic. Cred că scriu cele mai bune pagini din viața mea. Am descoperit ceva care îmi stă toată lumea: scriu fără să mă obsedeze să public mâine, ce-am scris azi. Va veni și publicarea. Eu cred în cicluri existențiale, pe care însă îmi place să le numesc segmente. Așa a fost și-n țară: am stat câțiva ani în învățământ, timp în care am scris și apoi am izbit-o cu o serie de cărți. Cred că în curând mi se termină segmentul american de așteptare.

Dar, bineînțeles, în nesfârșita viclenie a lenei care raționalizează, putem oricând cere prelungiri și elabora argumente detaliate ca să justificăm că segmentul încă nu s-a terminat.

Interviu realizat de **Gabriel Pleșea**

vizor

PARADA

de

VLAD NICULESCU

Prin apa din paharul pe care-l ridicase doar ca să-l așeze apoi iar jos pe măsuta cu rotile trasă aproape, lăndemână, trecea dâra gălbuie a unei raze, singura pe care perdelele grele de catifea crem o lăsau să pătrundă în acea dimineață în camera întunecoasă, împroșcată la intervale neregulate de lumina convulsivă a unui televizor alb-negru. Mai făcu această mișcare o dată și, după cum o cereau zdupăiturile fetiței durdulii în costum de majoretă care își executa în fața televizorului numărul, învârtind prin aer un baston imaginar și zâmbind energic cu toată gura unei mulțimi prezente doar pe ecran, în efuziunile festiviste ale comentatorilor paradei de Întâi Mai. În afara grijii să nu o verse, pe care o arăta s-ar zice, de-acum aproape mecanic, pentru apa aia și-așa stătută, bărbatul în vârstă, în maieu și pantaloni de casă din stofă tocită, bej gălbuie, nu părea să se mai fi preocupat și de altceva. Probabil că nici măcar nu-și propusese, că, oricum, nici nu și-ar fi găsit energia să-și propună altceva, atât de devreme dimineața. Din fotoliul său de piele scorjărită căuta însă să se expună cât mai bine, cât mai mult, paletelor clănțănitoare ale ventilatorului din tavan și-n rest, în rest, urmărea cu priviri obosite, de insomniac, evoluția fetiței care continua să zdupăie, ridicând, apoi lăsând iar jos paharul, la momentul convenit. Poartă de grijă paharului ăsta de apă de parc-ar fi cine știe ce; îl ține, cred eu, pentru cazul, cu totul improabil, în care un tânăr (nu mai înalt, nu mai lipsit de agilitate decât Chaplin) ar intra acum să-i aducă, de nu știu unde, nu știu cum procurat, singurul sedativ eficient și fără efecte secundare produs la noi, pastila de dormit făcută acum special pentru tine. Restul, parada, nu prezenta pentru el, nici un interes, dar absolut nici unul.

Sau poate că aceea nu era parada (mai degrabă pașnică) de Întâi Mai. Poate că era o paradă militară. Parada de Întâi Decembrie. Și poate că nu o fetiță, ci un băiat, cam la vreo șase-șapte ani, în costum de roșiori, defila marșial prin fața televizorului, iar în fotoliu era doar ea, Edna. Posibil. Nu ventilator, nu caniculă (nu New Orleans). Apa doar pe măsută, în pahar, și, lângă el, pastila, gata adusă: stătută - nocivă.

silvia obreja

Dragoste la mâna-doua

Am luat-o fără să mă gândesc prea mult
m-a convins vânzătorul de la „second hand”

„E puțin purtată e-adevărat
dar e în stare bună și-atât de ieftină...”

Se încheia la un singur nasture de sedef
culorile păreau încă vii
șesătura era fină
vopsită vegetal
doar câteva pete și tivul rupt
(el n-a observat
eu n-am știut).

Avea un mare avantaj
se preta a fi purtată în orice ocazie
fără nimic pe dedesupt
fără nimic pe dedesupt.

Era confortabil să faci în ea amor
fără s-o lepezi
numai să uiți cărarea
ce mai păstra urme de pași

Pentru mine era ca nouă.

Deși n-am sărăcit într-atât
am purtat-o cămașă
de zi și de noapte
pe față și pe dos
până când
diminețile au început să mă doară
de-a pleznit
molie uriașă pe bietul meu trup.

De-acuma umblu gloală
cu ceva pe dedesupt
cu ceva pe dedesupt
așa că nu te mira
când dau din copite
mă scutur
de frig.

Batiste de hârtie

Îngurgitez produse furajere
ca orice om
beau multă apă
iau vitamine
și totuși
îmbătrânesc meteorologic
am tot mai multe rădăcini
și tot mai multe frunze galbene.

Am umblat iar desculță
despuiată

În aceeași ploaie
cu-aceiași ochi în scutece
țipând răgușit
în urechea de elefant.

Să fi răcit
de la umezeala dintre coapse
de strănut în atâtea poeme
belicoase
batiste de hârtie.

gavril moldovan

Moartea fumând

Până la urmă se face dimineață
și trebuie să mergi la serviciu
prin viață să colinzi angajând câțiva
ciocli
să retezi câteva aripi de înger
negru am văzut în fața ochilor
când în sfârșit s-a făcut dimineață
de trudă n-am putut asculta clopotele
dangățul acela ce l-ai pornit diurn
până la urmă ți-ai făcut noi cunoștințe
ai încărcat câțiva sugari și i-ai transcris
pe alte foi negre astfel că nu mai aveau
nevoie de certificate de naștere
ai adunat zi cu zi ai șters noapte cu
noapte
/doar galii numărau timpul cu nopțile/
până la urmă nu-ți ajungea cerneala
de scris în registrul stării civile
starea îndeobște necunoscută a mea
lacrimile urmașilor înmormântarea
literelor
ce-au ieșit sprintare din rând
până la urmă cartea de bucate
și calendarul au fost aruncate s-au
ofilit

Acasă

pașii mărunți bat acum prin băltoace
nu duci lipsă de clienți nu aprobi nimic
tu iei totul de-a gata tutunul
pipa păcii și recuzita întreagă a mașinii
de scris
mai trage din chiștocul acela și dă-mi
și mie
ciudăroase frumoaso ai dezlegat calul
de la gard

pentru totdeauna
pomană ai dat participanților la
congresul literar
și te-ai ales cu un suflet în plus pe
hârtie
adăugat veșniciei aceleiași stele ce-a
căzut ieri noapte
mai trage din chiștocul acela și dă-mi
și mie
ai liniștit rudele rămase-n viață.

Vernisajul durerii

Te văd printre nervurile frunzei
mai întrebătoare
mai tandră
mai îngândurată
îți stârnești lacrimile peste tot ce a fost
odată
și negi
și renegi
și culegi
repede din amurg se desprind făptașii
iubirii nemeritate
toamnă încrezătoare în fărădelegi
molcome râuri revarsă uitarea
și nu spui nimic
întrucât
chiar spusa devine tăcere.

Manuscris

Câteva concepte în manuscris
au invadat camera ideii în mișcare
până la noapte alte audiențe
întârziat voi susține
și sub arcușul viorii voi dezmierda
flăcări amare
scrierile de pe pagina albă vor da în
clocot
făpturile vor ieși din cuvinte aburinde
înălbind
așa cum picurarii înălbesc pânza
să poată vorbi
să o poată îmbrăca viața de zi cu zi
din manuscrisul târziu vor ieși litere
speriate de atâta ședere acolo
foșnind discret fiindcă au fost scrise în
grabă
aplecă deasupra unei fântâni pândind
duhul migrator intrând în eclipsă
veacuri vor aștepta editorii și tot nu va
ploua
peste aceste pagini de rouă
au loc scrieri cu soare
locul inimii așteaptă să poată fi locuit
oamenii fug de propria ființă
monezi ce nu mai circulă demult.

POVEȘTEA VERBULUI: A TĂIA

de
MARIANA PLOAE-HANGANU

Verbul românesc **a tăia** vine din lat. **taliare**, cuvânt cu o sferă semantică redusă (însemna doar „a tăia”, „a despica”), dar transmisă tuturor limbilor romanice. Cuvântul este necunoscut în latina clasică; este format abia în latina târzie, ca derivat de la **talea** „lăstar”, „vlăstar cu care se altoiește”. Pentru sensul general „a tăia” latina clasică nu avea un singur cuvânt, ci folosea diferite verbe. Este de remarcat marea varietate a formelor lexicale latinești în funcție de sfera semantică în care se foloseau: pentru „a tăia la mijloc” latina folosea pe **intercidere**, „a tăia capul”, **praecidere**, „a tăia limba”, **excidere**, „a tăia urechile”, **amputare**, „a tăia aripile”, **detruncare** etc. Latina medievală cunoaște verbul **taliare** cu multe din sensurile existente azi în limbile romanice.

Cuvântul a avut în aria romanică o evoluție curioasă. Moștenit de toate limbile romanice cu cele două sensuri principale, este folosit la început în special în măsurătorile agricole. În primele secole ale romanității își dezvoltă însă foarte mult sfera semantică.

În România centrală și de vest **taliare** este înlocuit destul de repede de un alt cuvânt derivat și el, fie de lat. **colpus**, fie de lat. **curtus**, rezultând în principalele limbi romanice din această arie, verbele **couper** și **cortar**. Acestea au preluat aproape toate sensurile vechiului verb latinesc moștenit; urme ale frecvenței lui de odinioară sunt derivatele formate de la continuatorii lui **liare** în fiecare dintre aceste limbi romanice.

Italiana și româna sunt singurele limbi romanice care folosesc până astăzi formele moștenite din lat. **taliare**; mai mult decât atât, au dezvoltat, fiecare în parte, un mare număr de sensuri pentru aceste verb. Principalele inovații merg mai întâi în direcția evoluției, de la sensul de bază, la numeroase subsensuri noi, grupate în principal în jurul a câtorva concepte: „a face”, „a construi”, „a încheia”, „a separa”, „a suprima” etc.

În română sfera verbului „a tăia” se intersectează cu cea a verbului „a ucide”, prin faptul că formele românești ale verbului **taliare** au în română și sensul de „a spinteca”, „a omorî cu o armă tăioasă”. Deși sensul amintit nu are o ramificație semantică bogată, deși el apare doar în română, este foarte frecvent în această limbă, câteva dintre subsensurile acestui sens fiind chiar învechite sau populare, deci datează de vreme îndelungată în limbă.

De remarcat că sensul vechi, primitiv în aria romanică, referitor la măsurătorile agricole, se mai păstrează astăzi, folosindu-se sporadic, numai în limba catalană.

bujor nedelcovici

PUNTEA DE TRECCERE

* **Exerciții de tăcere:** „Nu dați cele sfinte câinilor, nici lepădați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce cu picioarele lor, și întorcându-se să vă rupă pe voi” - **Matei, cap. 7-6.**

* Se spune că arta a înlocuit religia și arta va ceda locul filozofiei... Oare religia și arta **au murit** din nevoia de luciditate și raționalitate? Individul nu mai are nevoie de a se raporta la transcendent sau imaginar?

Preotul-Artistul-Filozoful: Triadă, Cruce sau Răscruce?!

28 mai, 1992

* Azi m-am ascuns sub o streășină și am așteptat ca ploaia să se oprească. După zeci de ani de grabă și „criză de timp”, am privit în liniște și calm picăturile de ploaie și trecătorii grăbiți sub umbrelele lor.

Cred că aveam 16 ani. M-am adăpostit cu o față sub un portic, așteptând ca ploaia să înceteze. Era mai mult un pretext pentru a rămâne împreună. Atunci a fost prima oară când am îmbrățișat și sărutat o fată. O văd, îi simt apropierea, parfumul, atingerea buzelor... și, în special, șocul și spaima pe care am trăit-o. Parcă aș privi peste drum doi tineri îmbrățișați și înfiorați într-o clipă sublimă.

Astăzi, m-am oprit din goana interioară și exterioară și mi-am zis: „Stai! Privește ploaia, copacii și picăturile care cad pe asfalt: mici explozii solare. Simte și admiră această clipă privilegiată de pace, tihnă și bucurie de a fi. Poate în curând o să te oprești să mai scrii și o să păstrezi doar privirea și iluminarea. Fii pregătit pentru ceasul în care o să înțelegi că toate cărțile pe care le-ai scris n-au reprezentat altceva decât... **puntea de trecere**. Paginile scrise te-au ajutat să-ți trăiești viața cu decență și înțelepciune, până când o să auzi un glas care o să-ți spună: „De la primul sărut până la ultimul tău roman, totul a fost... **Deșertăciune**”.

29 mai, 1992

* Până acum am evitat să mă gândesc la copilăria mea. Când zic „să mă gândesc” înțeleg „să scriu”. Simțeam că este un teritoriu delicat (prea subiectiv), care m-ar fi fragilizat și chiar destabilizat. Poate și pentru că refuz de a mă plasa „într-o modă”. Influența lui Freud și Proust i-a determinat pe mulți autori să găsească explicații psihanaliste în „complexele copilăriei”. Cred că a sosit momentul să mă întorc în trecut și să aflu „când și dacă s-au produs primele dizarmonii și dezordini” în viața unui copil al căror părinți au fost despărțiți. Primii șase ani i-am petrecut alături de mama și bunica, apoi, împreună cu tatăl și fratele meu. Privirile bănuitoare ale tatălui și reproșurile că „o iubesc mai mult pe mama”; vacanțele petrecute la Vălenii de Munte, alături de mama și unchiul Tică; singurătatea și nevoia de a mă ascunde într-un loc protejat; jocuri imaginare și evadări din realitate; timiditatea elevului permanent nemulțumit de sine și înfricoșat de profesorii de matematică; criza religioasă și perioada în care am fost copil de biserică...

Eram student, aveam 20 de ani. Am fugit din armată și am venit la București, la spitalul în care tatăl meu era internat pentru o operație. După ce s-a trezit din anestezie, tatăl meu, când m-a văzut lângă patul lui din sala de reanimare (i se făcuse o toracoplastie), mi-a spus: „Te știam în armată!” „Da. Am venit să te văd!” M-a privit îndelung, apoi

a adăugat: „Abia acum înțeleg că mă iubesc...” Deci, el a trăit 20 de ani cu îndoiala în suflet că nu este iubit de propriul lui copil...

Copilăria și adolescența au rămas pentru mine „teritorii intenționat nevizitate” din pudoare și teamă de a nu descoperi aspecte mai puțin clare și luminoase. Vreau să-i păstrez pe părinții mei „într-o magie” de care am mai multă nevoie decât de o judecată limpede și dreaptă.

Și totuși... nu putem trăi liniștiți până nu ne vindecăm de copilărie.

* Am primit de la prietenul Valentin Șerbănescu, dosarul tatălui meu. S-a judecat la București recursul extraordinar, intentat de Ministrul de Justiție, Mircea Ionescu-Quintus. Tatăl meu a fost achitat pentru infracțiunea săvârșită din 1959: „Uneltire contra ordinii sociale, prevăzută de articolul 209, pct 2, lit. A, din Codul Penal”. A fost condamnat la opt ani de închisoare, din care a executat patru ani. După ce a ieșit din închisoare a mai trăit un an, apoi a murit. Deci, după 33 de ani au ajuns la concluzia că: **a fost nevinovat...**

Oricum, intenția Dlui. Ionescu Quintus este demnă de respect. Să vedem dacă va face - în calitate de Ministru al Justiției - „procesul comunismului”, așa cum a promis, adică al celor „vinovați penal”.

N-am putut să deschid dosarul decât după câteva zile. După ce am terminat lectura actelor, am înțeles că lipseau mai multe pagini, în special interogatoriile. Am telefonat în țară. Dosarul trimis nu cuprindea toate paginile, urma să-l consult când o să vin la București. Mă interesa în special interogatoriul în care a recunoscut acuzația. Semnătura era tremurată, am văzut-o când am citit dosarul. Eram avocat la Ploiești. Am înțeles că în ziua aceea fusese torturat pentru a recunoaște faptele. A doua zi a negat cele afirmate. Am fost mândru pentru că a avut puterea de a protesta și a reveni la cele afirmate sub amenințare și violență.

Ofițerul de securitate care l-a torturat - bătut, înjurat, interogat ore în șir, lăsat fără hrană și în special fără somn - va fi oare judecat? Nu cred! În „colonia penitenciară” unde abuzul, infamia și lipsa de respect pentru lege a domnit ani în șir, justiția nu-și poate asuma rolul care îi revine. Iar eu, ce trebuie să fac? Un strigăt nu mai poate produce nici un efect „în spațiul încăușat” unde hidoșenia a mutilat conștiințele și îndeosebi mințile. Și totuși... nu-mi rămâne decât strigătul, chiar dacă știu că „este în pustiu”.

Este dureros să-ți consideri țara natală „un pustiu și pustiit de urățenia pământului”...

* Caută prietenia (însoțirea) celor ce sunt de o taină cu tine” - Isaac Sirul.

Taina nu este ascundere, ci deslușire, izvor de sens, iluminare.

Ce se întâmplă când privești în jurul tău și nu mai găsești prietenii, prietenia și „însoțirea” nimănui? Tocmai pentru că „taina” a fost înlocuită cu „discordia și înverșunarea”?

Să fie oare acesta semnul unei desăvârșite singurătăți?

* Ce să așezăm între **Cunoaștere, Conștiință și Iubire?**

Dacă este uitată **grija pentru celălalt** care cuprinde toate conceptele filozofice și religioase de alteritate, Eu-Tu-Noi, caritate, milă, bunătate, căință, iertare, compasiune... restul nu mai are nici o importanță.

Nu mai dacă te pierzi pe tine, te câștigi cu adevărat...

CĂLĂTORIE LA CAPĂTUL POEZIEI

de GEO VASILE

Cine își propune o lectură recitată, rapidă, eventual în aer liber, a cărții lui Dan Iancu, „Despre înțeles” (Cartea Românească, 1997, 64 p.) riscă să nu înțeleagă mai nimic din glisarea de fraze, cuvinte și sunori, poate doar bucuria ritmurilor de maree. Un continuum de frenezie și repliere, energie invizibilă și imprevizibilă de contopire a vorbirii - gândirii în logos; epifania vieții singurului în tot, îngemănarea formalului și a fizicului, a prelogicului și a logicului dau un înțeles comuniunii semantice și ontologice a cuplului: „din mine se văd legăturile moi ale vorbelor cum se ncheagă/te privesc cum le atingi cu sânii când dansezi desfăcându-te din amieze/tresar când izbucnesc văpăi controlându-ți fața a zâmbet și luptă/degetele tale prelungi se joacă tăind apropieri/nu-i nici o muzică să te ducă înainte-napoi/doar miezul tău de tobe arzând în bucuria de-a rupe/articulațiile alcătuirilor mele de cenușă-ndărătnică/și pleoapele cobor îndepărtându-mă”. „Despre înțeles” nu este doar o carte de poezie pentru voluptatea lecturii, și ci o structură muzicală, un lung poem de adorație și adio în 33

de părți pentru amatorii de metafizică a limbajului poetic, pentru cei interesați de rădăcinile și codurile pre-raționale ale comunicării la care mai au acces doar poezii, sfinții și misticii. Centrele de putere semantică ne sunt oferite chiar de Dan Iancu, în chip de subtitlu: oglinzi, cald, amintiri, roșu, clepsidre, palme, galben, moale, gerunzii, verde, cuvinte, nisip, albastru, alge, marea. Toate acestea ne amintesc de obsesiile și recuzita ilustră a unor Valéry, Elytis, Saint-John Perse, de rimbaldiana călătorie a corăbiei bete, de Blaise Cendrars etc. Redactate în lumina filtrată de imensa lentilă a Mediteranei și a Oceanului (poetul fiind constrâns să emigreze în 1989 în Israel, de unde în 1996 pleacă la Boston, ca să se întoarcă în țară în august 1997), textele lui Dan Iancu oferă doar la suprafață mitul și febra călătoriei, înțelesul descoperirii revelatorii, jubiliația de a fi fost în ochiul ciclonului, de a fi primit în direct botezul Creației. Și tot doar la suprafață textele au un flux ermetic, halucinogenic. În profunzime ele dezvoltă o aventură ontologică rostită parcă de un oracol dereglat programat să delireze în ritmurile unei misterioase doctrine a iubirii: „mângâi gândurile pe șolduri să le apropii, dar vezi, e cumva altceva/pielea ta, ca pe-un lin coborâș/sâni-ți abia atingându-mă ca și cum sângele ni s-ar trece din otrăvitoarea ta amortire privind în gol/spre degetele mele

căutând gust de rodie/buzele le aud pe gât/atât de clar îmi ești/ de parcă doar din mine aș fi făcut această iubire”. Cât de departe suntem totuși de „Anabasis”, cât de aproape ne aflăm de o transcriere a „Cântării cântărilor” în cheia blues & armonium songs de Allen Ginsberg. Dincolo de gesticulația frisonantă a călătorului de adevăr, uneori în formulări contorsioniste și aproape bombastice amintind de elegiile nichitiene, există un pol ezoteric și inițiativ ce nu exclude cascadele și fulgurațiile de poezie vertiginosă. Fapt consemnat și de Nicolae Preliceanu în prezentarea de pe coperta IV: „Dan Iancu are o capacitate grozavă de plasticizare a unei lumi care e și nu e aceea cunoscută din ceea ce numim de obicei realitate”. „Despre înțeles” este în primul rând o călătorie la capătul poeziei, unde i se substituie elogiul tăcerii sau rugăciunea inimii. Fascinat de „mișcarea asta de dincolo” sinonimă cu **nenumirea**, poetul preferă

„Despre înțeles” nu este doar o carte de poezie pentru voluptatea lecturii, ci și o structură muzicală, un lung poem de adorație și adio în 33 de părți pentru amatorii de metafizică a limbajului poetic, pentru cei interesați de rădăcinile și codurile pre-raționale ale comunicării la care mai au acces doar poezii, sfinții și misticii.

informalul neexprimat: „Dcar gândurile netrase în forme și urlete/doar gândurile neîmpietrite în steaguri/doar gândurile/neținute în mâlul rece al urii/rămân așa cum sunt”. Sinestezia, sincretismul, sinteza sunetelor și cadențelor oferă însăși formula magică a tăcerii primordiale. Poate că noi trăim mai degrabă într-o lume a înfăptuirilor magice

Detalii

decât într-un univers al obiectelor bine definite în conturul lor fizico material. Pentru acea lume Dan Iancu propune o altă metafizică, aptă să parvină la o percepție sonico-poetică a realului la diverse niveluri de sunete-lumină: „omul se desenează/linia continuă a nedumeririi îmbracă toamna/în roșu miros al frunzelor strivite/îți trimit risipite sunete fără importanță/ecouri de atunci ale farului din port/și-mi strigi: „gândurile mele se sperie”/, o să scoatem oglinda venețiană din cameră” îți răspund/mângâind absent cuvintele/vinul din pahar își clatină discul uleios în cadența literelor/mașinile fâșâie dâre sonore/de mult n-am știut atâta tăcere”. Experiența tăcerii este întotdeauna a celui singur, în ea s-a schimbat în chip flagrant acel „punct de referință” care nu ne mai întoarce spre lume, ci spre cei sustrași lumii. Cel singur se angajează să „asculte” altceva decât universul sensibil și îndeplinește astfel un gen de salt în gol, o mutație către rădăcinile gândirii-vorbirii: „îmi ascund tăișul viu al posibilei bucurii/ca și cum mi-ar fi rușine să-ți spun floare/am pus amiaza asta fierbinte și umedă între mine/și agitația sunetelor din acvariu/puține cuvinte îmi mărămân, din soiul acelor care tac când v. singure/frica de lumină ce-ar putea țâșni dinspre ochiul ținut închis”. Între tăcere și ajungerea la „a vorbi cu noi înșine” se formează codul de acces la magistrala spirituală. Inițiatul acestui cod înaintea tăcerii și invincibil spre crucificare spre

cuminecarea eului în mulțimea cetății profane. Sacrul, idealitatea ce se sacrifică nu rezonază în auzul contingentei. Descoperirile revoluționare și eroii mesianici, marii misionari nu-și găsesc locul în înțelegerea contemporanilor, ci dezamăgirea, eșecul și moartea sub stigmatul **neînțelegerii**, al fariseismului sau lașității. Nimic nu este întâmplător în această carte frapantă modernitate, inclusiv disponerea poemelor pe niveluri grafice și de intensitate a dicțiunii poetice, armonizate într-un joc perpetuu de registre, replici și antifraze între misterul poeziei și culisele destinului. Cine este totuși Dan Iancu? O scurtă notă a autorului ne informează că s-a născut la 3 noiembrie 1956. A absolvit Facultatea de Matematică, Universitatea din București. Între anii 1989 și 1996 se află departe de țară. Volumul „Despre înțeles”, este scris între aprilie 1996 și februarie 1997, la Ashkelon și Boston. Manuscrisul a fost depus la „C.R.” și câștigă prin concurs dreptul de a fi tipărit. Este un debut surprinzător de matur, care, spre surprinderea noastră, a scăpat grilei de apreciere a juriului ce a conferit de curând premiile URSS pentru anul 1997. Ceea ce nu-l împiedică pe poet să ia „amprentele celor de dincolo cu program fix și/mese-nsingurate/dar ce sunete îmbietoare vorbele aduse cu sine/în lumea asta în care-i voie oricum/să împodobesc cu cuvinte cutia aceasta de tablă/uluitor de ruginită/e seară și poate dimineată/și oricum mi-e cuvântul”. Iertător și cu un înțeles ce face din „Despre înțeles” cel mai strălucit debut în poezie din ultimii ani.

Când, în 1899, „Istoria Bucureștilor” vedea lumina tiparului, o seamă de istorici consacrați, printre care și Nicolae Iorga, i-au reproșat autorului ei, G.I. Ionescu-Gion, superficialitatea documentării și stilul mult prea literar, patetic, poate nepotrivit unei opere științifice. Alții (B.P. Hașdeu, Gr. Tocilescu, A. D. Xenopol) au considerat-o importantă, chiar meritorie.

Dar să vedem mai întâi cine a fost autorul ei, G.I. Ionescu-Gion. Născut la Pitești, în 14 octombrie 1857, viitorul autor al istoriilor dâmbovițene a studiat la Universitatea din București, încununându-și mai apoi eforturile cu titlul de doctor în litere și filosofie obținut la Paris. Corespondența lui B.P. Hașdeu cu fiica sa, Iulia, dezvăluie faptul că între juna și geniala poetă și proaspătul doctor în științe se înfiripase pe la 1887 o dragoste senină și castă, curmată de moartea prematură a Iuliei. Gion își începe cariera publicistică la **Telegraful**, iar din 1884 este redactor la **Românul**, unde acoperă rubrica literară. Trei ani mai târziu îl găsim la **Revista nouă**.

Scrie critică literară și de teatru, conferențiază pe teme de lingvistică, geografie și istorie, publică studii, cu predilecție istorice („Ludovic XIV și Constantin Brâncoveanu. Studiu asupra politicii franceze în Europa răsăriteană: 1534-1688-1715”, „Portrete istorice”, „Bucureștii în timpul revoluțiunii franceze”, „Din istoria fanarioților” ș.a.); într-un cuvânt, este un spirit universal, un umanist întârziat la finele sec. XIX.

Opera vieții lui rămâne, însă, „Istoria Bucureștilor” (1899). Controversată, stârnind pasiuni și dușmăni teribile, voluminoasa monografie este rezultatul a zece ani de studiu în arhive și biblioteci, peste zăpăsurii și hrisoave colbuite. Lucrarea lui Ionescu-Gion își are, deci, obârșia în documente de epocă și condici de mânăstire, în cronici, dar și în legende și folclor. De aici îi vin savoarea și parfumul de epocă.

Alcătuirea din 23 de capitole, „Istoria Bucureștilor” este mai puțin o lucrare științifică, în accepțiunea modernă a cuvântului. Și aceasta dintr-un singur motiv: pentru autorul ei, evenimentul, faptul istoric este la fel de important ca și contextul social, cultural etc. în care s-a petrecut. Ba chiar, mărturisește Ionescu-Gion, cele două componente se condiționează reciproc. Iată, așadar, de ce monografia Bucureștilor seamănă mai degrabă cu o cronică a vieții sociale bucureștene, decât cu un tratat de istorie, doct și rece. Autorul „Istoriei...” își mărește opera cu fragmente de baladă și cântece de mahala, redă fragmente întinse din cronici și documente medievale („Învățăturile lui Neagoe Basarab...” de pildă), inventează dialoguri și transcrie catrene care circulau în sec. XVIII în Pera și Fanar. Este extrem de interesant faptul că Ionescu-Gion alcătuiește imaginea Bucureștilor de altădată folosind tehnica jocului de puzzle, aplicând piesă cu piesă,

ISTORIA, CA VIATA

de MARIUS DOBRESCU

migălos și tenace. După ce parcurge, în 67 de pagini, istoria urbei, de la apariția sa pe malurile Dâmboviței și până la 1800, scriitorul își începe adevărata operă. Titlurile capitolelor sunt sugestive: „Curțile domnești 1464-1800”, „Bisericile bucureștene”, „Mahalalele bucureștene”, „Boale, spitale, doftori în București până la 1800”, „din viața bucureștenilor până la 1800” ș.a.m.d.

Toate acestea nu înseamnă că volumului îi lipsește rigoarea științifică. La sfârșitul lucrării, Ionescu-Gion își inventariază sursele și bibliografia utilizate. Lista

cuprinde cronici mânăstirești, hrisoave, zăpăsurii și acte de proprietate, dar și un număr impresionant de publicații românești și străine, în frunte aflându-se (sic!) „Poeziile populare ale românilor” de Vasile Alecsandri, ediția 1866, alături de „Analele Societății Academice” și „Archiv des Vereines fur siebenburgische Landskunde”, II, Iași, 1985. Nu puține sunt scenele vii, în care istoria se lasă contopită de literatură, ieșind din țărucul strâmt al argumentației savante și amestecându-se cu boierii și prostimea de pe ulițele înguste, cu neguțătorii care-și negociau marfa, într-un limbaj specific secolului XVIII: „După vămuirea și transportarea carelor cu mărfuri la Hanul Sfântului Gheorghe-Nou, toptangiul, boier mare față cu micii neguțătorii cari vindeau cu **paralâcul**, adică **detailiștii**, toptangiul da sfoară în târg că descarcă lăzile în cutare. Într-acea zi, era adevărată bursă împrejurul carelor.

Toptangiul cu catastiful în mână era înconjurat de neguțătorii cei mici. Se vindea marfa cu prețul pe care-l hotăra el, toptangiul, după învoiala ce făcuse cu ceilalți 3-4 toptangii cu cari își dedeseră zăpăsurii la mână unii altora. De crâcnea neguțătorășul și zicea că e cam scump, toptangiul nu-i mai da deloc, ba-l și făcea **mojic ori budalá**. Răsuna maidanul de rugămințile neguțătorilor:

- Dă și mie două lăzi, jupân Anghel!

- Dă și mie o ladă..

- Fă-ți pomană că am copii, jupâne!.. se văicărea un al treilea.

Și toptangiul, muind pana de gâscă în călimara de la brâu, scria mereu lăzile, grav și impasibil ca un judecător de la divanul sultanului. Într-un ceas-două, lăzile erau luate din care și cărate pe la micii neguțătorii din ulițele Boiangiilor, Săidăcarilor, Mărgelanilor, Mătăsarilor, Abagiilor, Cavafilor, Zarafilor, Ișlicarilor, Șalvaragiilor, Lăcătușilor, Fierarilor, prin prăvăliile cele mici și-ntunecoase, cu tarabă care ieșea puțin în uliță și, mai adevărat, în ulicioară, deoarece nu toate aceste ulițe ce citarăm, nu erau puține cele care aveau lățimea numai de trei oameni”.

Am redat un fragment mai amplu din cartea lui Ionescu-Gion pentru a sugera atmosfera „Istoriei Bucureștilor”. Aceasta a fost, de altfel, unul dintre motivele pentru care Iorga, scrupulos în argumentație până la absolut, a minimalizat valoarea științifică a cărții. Savantul format în mediile universitare germane nu putea accepta cu nici un preț stilul descriptiv, exotic, emanând parfumuri vechi al scriitorului de istorie. Contrazicându-l pe Iorga, Radu D. Rosetti afirma în „Spicuri”: „**Istoria Bucureștilor**, cu toate lipsurile semnalate de N. Iorga, este, fără discuție, o lucrare meritorie”.

Noua ediție, a doua, apărută numai cu câteva săptămâni în urmă la editura Mavios Clio, sub egida Fundației Culturale Speteanu din București, reia ediția originală, adăugându-i o bibliografie selectivă cu cca. 300 de titluri apărute, în majoritate, ulterior „Istoriei...” și un glosar de peste 500 de cuvinte vechi, forme populare, regionale sau cuvinte grecești și turcești, actualmente ieșite din uz și, în parte, necunoscute publicului. Volumul beneficiază de o utilă „Notă asupra ediției” datorată unei distinse cercetătoare în bibliofilie, Elena Maria Schatz, ca și de un „Cuvânt înainte” lămuritor asupra autorului și operei (Marina Ruxandra Iliescu).

DUO PIANISTIC: CLARA KASTLER ȘI HUBERT WORINGER

de SILVIAN GEORGESCU

Întotdeauna am avut cuvinte de apreciere pentru eforturile, demne de toată lăuda, ale unor instituții muzicale de a realiza colaborări reușite cu interpreți de marcă din străinătate, programându-i pe estradele noastre de concert. Aceste acțiuni culturale au în principal rostul de a revigora, antrena, manifestările noastre artistice, în domeniul muzicii de cameră, am spune, care, în ultima vreme, cunoaște o evidentă dezvoltare și amploare. Pe scenele cunoscutelor săli de concert (Ateneu, Radio) din capitală, pe cele mai variate podiumuri, publicul nostru urmărește evoluțiile artistice ale unor interpreți de apreciazabilă valoare.

Un recital care, în mod deosebit, a atras atenția publicului bucureștean, a avut loc de curând în Sala Ateneului Român, susținut de doi cunoscuți interpreți francezi: Clara Kastler și Hubert Woringer.

Distinsă cu premiul I, la vârsta de 16 ani, la absolvirea Conservatorului Național Superior din Paris, Clara Kastler desfășoară în prezent o bogată activitate concertistică în Franța, ca și în numeroase țări din străinătate. Partenerul ei Hubert Woringer, cu care este coleg, ca profesori

titulari ai unor clase de pian la Conservatorul Național din Aix de Provence, a absolvit, cu ani în urmă acest institut superior muzical, cu premiul I. Ulterior și-a desăvârșit pregătirea artistică la Universitatea de Stat din Carolina de Nord (S.U.A.). Pe lângă o bogată activitate

solistică desfășurată în țară, ca și în străinătate, cu diferite orchestre renumite, sau recitale, cei doi instrumentiști constituți în formație de „duo pianistic” au susținut turnee, timp de 6 luni în multe orașe din Canada, 40 de concerte la două plane în țările Americii Latine. În perspectivă au în vedere un turneu (subvenționat de Guvernul Francez), de asemenea, de 6 luni în China și Asia de Sud Est.

La București, Clara Kastler și Hubert Woringer au prezentat, pe prima scenă de concert a țării, un program variat cuprinzând lucrări de: Debussy, Milhaud, Martinu și Ravel. Cunoscuta creație *En blanc et noir* de Claude Debussy, cu care și-au început recitalul, a demonstrat sensibilitatea, adaptarea perfectă a acestui admirabil cuplu artistic, la o muzică de mare finețe, cu replici sugestive, bazate pe planuri sonore contrastante, cu armonii aerate, caracteristice stilului debussyst. Celebru personaj napolitan din *Comedia dell'arte* căpitan de origine misterioasă, ironic și malițios, fanfaron și senzual *Scaramouche* a fost magistral reprezentat în suita pentru pian de Darius Milhaud. Cei doi interpreți, pătrunzând în esență, conținutul acestei muzici, au redat admirabil echivalentul sonor, în viziunea autorului asupra acestui atât de controversat erou popular.

Programul a continuat cu *Trei dansuri cehe* de Bohuslav Martinu, expresiv redade, prin accentuarea melodicii și ritmicii caracterul specific popular al pieselor. Binecunoscuta creație a lui Maurice Ravel *Vals*, un inspirat poem miniatural coregrafic, în interpretarea celor doi pianiști a produs publicului autentice reverberații. El a încheiat acest recital de excepție dat de acești remarcabili soli ai artei franceze, pe care am dori să-i mai

teatru

EXTREMELE UNEI SCHIMBĂRI ANUNȚATE

de REMUS ANDREI ION

Avem o nouă revistă de teatru, și veche și nouă de fapt: redacția de la „Teatrul azi” a depășit subvenția Ministerului Culturii și lansează revista *Scena*, editată de Pro Internațional. Cu alte cuvinte: „Calitatea, actualitatea și corectitudinea mesajului vor fi printre poruncile fundamentale pe care le așezăm înaintea noului drum... Unul dintre aliații noștri va fi **tinerețea**... Nu suntem uzați, ci antrenați. Știm că avem de recuperat un timp enorm, irosit fatalmente în meandrele unei tranziții nebuloase”. Și promisiunile continuă: sondaje, anchete și sinteze sociologice, articole și note polemice, alte forme de spectacol etc.

Richard al 11-lea (cum se citește pe copertă) al **II-lea**, adică, are parte de calificativul „de referință” și de câteva pagini de reportaj. Bun! Însă punctele forte ale debutului editorial (mai puțin publicistic!) sunt intervențiile tranșante prin interviuri ale coregrafului Sergiu Anghel, ale scenografilor Irina Solomon și Dragoș Buhagiar, ale lui Dan Puric și Carmen Ungureanu.

Părerile lui Sergiu Anghel merită să fie luate în seamă și comentate, mai ales că apar după ultimele două numere ale fostei reviste „Teatrul azi” (scrise tot de actuala redacție de la *Scena*) în care dansul a fost subiect de anchetă.

„Teatrul nu este «o» artă; este mai degrabă o punere în relație a mai multor arte, operată, de regulă, de o persoană care nu trebuie neapărat să stăpânească vreuna dintre ele. Am auzit de «arta actorului». Dar n-am înțeles până acum în ce ar consta arta regizorului”; după care apare și marele regret: „Ținând cont de faptul că sunt coregraf și de faptul că 90% din cei care au la toaletă un poster din «Cinema» cu un actor îndrăgît nici măcar nu știu ce e aceea coregrafie, nu regret decât că la această situație a contribuit - și, din păcate, mai contribuie... - o mare doamnă a teatrului românesc: Suficiența”. Aștept acum numerele următoare ale revistei să aflu dacă declarațiile coregrafului vor fi urmate de ignoranță sau nu.

Remarc cu mare plăcere participarea la „dialog” a scenografilor Irina Solomon și Dragoș Buhagiar. Scenografia românească este de obicei un capitol de anexă, deși este folosită cu prisosință în toate manifestările scenice. „Ne raportăm la public la fel ca și actorii. Avem emoții gândindu-ne dacă funcționează ceea ce facem noi”. (I.S.)

„În general vorbind despre munca de creație a scenografilor împreună cu regizorul, cred că multe dintre imaginile plastice la care se ajunge nu sunt întotdeauna explicabile. Uneori imaginile ies chiar din lucrul pe text...” (D.B.)

Interviul este bogat în mărturisiri, experiențe de lucru în special cu regizorul Alexandru Dabija, remarci necesare la sistemul de premiere și cascade și la experiența cu care ieși din școală. Doi scenografi cu premii interesante în palmares recunosc: „Lungul drum al zilei către noapte (la Teatrul Nottara) e un spectacol complex. A fost un fel de reînțoarcere la școală, noi studiind acolo decor realist”.

Punctele forte ale debutului „Scenei” le-am epuizat. Cronicile, colecția de cronici mai bine zis, aproape toate scrise în același stil, sunt „moștenire”. Este de remarcat rubrica „generația 2000” unde au acces studenții teatrologi, cu voie de la stăpânire bineînțeles, de la profesori adică. Și nu este de mirare că scapă remarci debusolante. Despre „Petru” piesa de acum

celebră a lui Vlad Zografi, montată fără știința dramaturgului la Satu Mare, în prag de Festival Național de Teatru, studenta din anul III, Daria Dimiu scrie: „Premiera absolută de la Satu Mare a fost considerată una dintre cele mai bune montări ale stagiunii trecute, fiind inclusă ca atare în Festivalul de Teatru, București 1997”. „Petru” a ajuns în Festival în afara concursului, ca o montare de ultimă oră, care a indispus și a fost tratată cu mari rezerve de critică. Istoria merită să fie cunoscută și de studenți, iar șefii unei redacții ar trebui să prevină exagerările.

Textele de minimă rezistență ale noii reviste sunt polemice, incluse de trei ori în josuri de pagină ca „Fash”. Primul nu are semnătură, următoarele doar inițiale. Un polemist știe pe ce cai stă de obicei și nu are nevoie să scrie despre persoane cărora refuză să le prezinte numele și apoi își mai păstrează și anonimatul. „Poruncile” subliniate în editorial **calitatea, actualitatea și corectitudinea** nu trebuie să ocolească nici un colțor de revistă. Poate că numărul doi al revistei va porni de la ultimele rânduri ale primului număr, fraze ale președintelui Germaniei, Roman Herzog: „De ce trebuie să renunțe artele la pretenția de a se amesteca în judecățile sociale? Nu este oare resemnare, dacă nu se vrea decât distracție? Altfel spus: a devenit societatea noastră atât de morală încât ar putea renunța la exigențele morale?”

Ministerul Culturii, Ministerul Tineretului și Sportului în colaborare cu UNITER, Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” București și B.T.T. urmează să organizeze la Cotinești în

gala tânărului actor

perioada 14-19 iulie 1998, cea de-a XVII-a ediție a **Galei Tânărului Actor**.

Din cauza imposibilității de a asigura locurile necesare cazării participanților, organizatorii sunt nevoiți să amâne acest proiect teatral. Astfel, **Gala Tânărului Actor** a fost reprogramată pentru perioada **31 august - 5 septembrie 1998**.

Preselecția, care trebuia să se desfășoare în zilele de 4, 5 și 6 iulie a.c. la Studioul Casandra, se amână și ea. Noua dată pentru preselecție va fi anunțată și ea în presă, în timp util.

o antologie din poezia pădurii

Cartea va cuprinde cele mai frumoase piese din creația populară și din cea cultă (clasică, modernă, contemporană). Poezii în viață (sau persoanele care îi reprezintă), doritori a figura în această antologie, sunt invitați să trimită **grupaje de poezii - zece titluri** maximum-, din care editura va selecta pe cele mai adecvate teme.

Cu aceeași poștă se vor mai trimite: **o fotografie** a autorului (preferabil alb-negru); **curriculum vitae** cuprinzând: locul și data nașterii, studii (ce și unde), titlurile revistelor și ziarelor la care a colaborat sau colaborează, titlurile cărților editate și anul apariției, premii, titluri ori alte distincții românești sau străine; **o declarație olografă**, din care să rezulte cedarea drepturilor de autor Editurii ORION pentru piesele care vor fi cuprinse în antologie, editura obligându-se, în schimb, să dea fiecărui autor (sau moștenitor legal) **un exemplar** din această ediție. Trimiterile incomplete nu vor fi luate în considerație. Toate materialele vor fi dactilografiate. Materialele necuprinse în antologie nu se înapoiază. Anunțul de față se adresează în aceeași măsură poezilor din Basarabia, Bucovina, Israel, poezilor de limbă română din țările vecine, ca și celor din întreaga diasporă, precum și poezilor aparținând minorităților naționale din România (care sunt rugați a trimite **poemele și celelalte date traduse în limba română**). Pentru ca antologia să poată apărea în cursul acestui an, editura așteaptă aceste corespondențe până la data de 15 august 1998, la adresa Orion Edcompublexim S.R.L. str. Brezoianu nr. 51, sect. 1 București. Tel: 312 52 50, fax: 210 46 36.

premiile asociației scriitorilor din bucurești

Juriul alcătuit din Eugen Simion (președinte), George Bălăiță, Mircea Ghițulescu, Nora Iuga, Iosif Naghiu, Antoaneta Ralian, Iuliu Rațiu - membri, a decis acordarea următoarelor premii ASB - 1997:

POEZIE:

- Liviu Ioan Stoiciu - **Postospicii** - Ed. Axa.

- Iolanda Malamen - **Triumful dantelei** - Ed. Crater.

- Florența Albu - **Aurolac** - Ed. Cartea Românească.

- Aurelian Titu Dumitrescu - **Acolo unde plânsul nu atinge moartea** - Ed. Semne.

PROZĂ

- George Cușnarencu - **Călătoria Luceafărului** - ASB&Cartea Românească.

- Răzvan Petrescu - **Într-o după-amiază de vineri** - ASB&Cartea Românească.

TEATRU

- Nicolae Breban - **Teatru** - Ed. Viața Românească.

- Mihai Ispirescu - **Tehnica raiului** - Ed. Expansion Armonia.

CRITICĂ

- Radu Lupan - **Viziuni americane** - Ed. Cartea Românească.

- Dan Silviu Boerescu - **O slăbiciune pentru pisici** - Ed. Maxim.

- Zigu Ornea - **Fizionomii** - Ed. Nemira.

COPII ȘI TINERET

- Viorica Huber - **Basme țigănești** - Ed. Dalsi.

TRADUCERI

- Nicolae Iliescu și Ion Covaci pentru „**Arhipelagul Gulag**” - Ed. Univers.

- Valeria Munteanu pentru „**Mistere**” - Ed. Univers.

DEBUT

- Alexandru Condeescu - **Planeta Moft** - ASB&Cartea Românească.

- Adina Dabija - **Poezia păpușă** - Ed. Cartea Românească.

- George Geacăr - **Întâmplări în creierul meu** - Ed. Cartea Românească.

- Rodica Binder - **Ioan Barbu și Paul Valery** - Ed. Cartea Românească.

DIPLOME

- Tudor Mărăscu (regizor), pentru promovarea literaturii contemporane la Teatrul Național de Televiziune.

- Daniela Zeca (scriitor); pentru promovarea literaturii române și a activităților U.S. și A.S.B.

- Genica Stănculescu (ziarist); pentru promovarea literaturii române și a activităților U.S. și A.S.B.

CONCURS

Redacția Literatură-Artă-Știință din cadrul Societății Române de Radiodifuziune anunță:

- **concurs de poezie și proză în limbi străine - engleză, franceză, germană, italiană - deschis tinerilor ce au vârsta cuprinsă între 18-30 de ani.**

SUBIECTE: vacanța, călătorii, impresii, experiențe.

Concursul este sponsorizat de către Institutul Internațional de Cursuri prin corespondență din București.

Premii: 10 burse integrale de studiu (12 luni) - pe specialitățile engleză, franceză, germană, italiană.

Termen de predare - până la 1 septembrie a.c.

Manuscrisele însoțite de sdresa completă și nr. de telefon vor fi trimise pe adresa: Societatea Română de Radiodifuziune, str. Gen Berthelot, nr. 62-64 sect. 1, București.

Informații suplimentare la telefoanele: 314.15.55, 303.13.13 sau 303.11.13.

premiile filialei craiova a uniunii scriitorilor - 1997

Juriul, în componența: Marin Beșteliu, președinte, Constantin Barbu, Bucur Demetrian, Ovidiu Ghidirmic, Ioan Lascu, Florea Miu, George Sorescu a acordat următoarele premii pentru volumele apărute în anul 1997:

POEZIE:

- Nicolae Coande - **Fincler**, Ed. Ramuri, 1997.

- Ion Deaconescu - **Grădina din pustiu**, Ed. Europa, 1997

- Mihai Firică - **Limba șarpelui călător**, Ed. Ramuri, 1997

PROZĂ:

- Ion Floricel - **Castelul** (roman), Editura Vlad & Vlad, 1997

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ:

- Romulus Diaconescu - **Cartea „Ramurilor”** (antologie), Ed. Eminescu, 1997.

- Constantin M. Popa - **Ceremonialul Sadovenian**, Ed. Aius, 1997.

Reprezentanța Drobeta Turnu Severin: Ileana Roman - **Noaptea belletriste**, Editura Prier, 1997.

julio cortázar

IDOLUL CICLADELOR

- Mi-e totuna dacă mă ascultați sau nu - zise Somoza -. Asta e, și mi se pare cinstit s-o știți.

Morand tresări de parcă s-ar fi întors brusc de foarte departe. Își aminti însă că, înainte de a se adânci într-o reverie confuză, îi trecuse prin cap că Somoza era pe cale să înnebunească.

- Iartă-mă, n-am fost atent - spuse -. Trebuie să recunoști că toate astea... În sfârșit, să vin aici și să te găsești în mijlocul...

Dar a presupune că Somoza era pe cale să înnebunească era prea simplu.

- Da, nu există cuvinte pentru așa ceva - zise Somoza -. Cel puțin nu cuvinte de-ale noastre.

Se priviră o clipă și Morand a fost primul care și-a plecat ochii, în vreme ce vocea lui Somoza răsuna iar cu tonul impersonal al unor explicații ce se pierdeau îndată dincolo de granița înțelegerii. Morand prefera să nu se uite la el, dar atunci cădea din nou în contemplarea involuntară a statuetei de pe soclu și se simțea de parcă s-ar fi întors la ziua aceea aurită, cu greieri și miros de ierburi, în care, de necrezut, Somoza și el o dezgropaseră în insulă. Își aducea aminte de felul în care Thérèse, câțiva metri mai încolo, pe stânca de unde se zărea țărâmul de la Paros, întorsese capul la strigătul lui Somoza și, după un moment de

șovăire, alergase spre el uitând că ținea în mână partea de sus a costumului de baie roșu, și se aplecase peste groapa de unde se iveau mâinile lui Somoza cu statueta aproape de nerecunoscut din pricina mucegaiului și a aderențelor calcaroase, până când Morand, într-un amestec de furie și râs, îi strigă să se acopere, iar Thérèse se îndreptă privindu-l de parcă nu pricepea, și deodată se întoarse cu spatele și-și ascunse săniile cu mâinile, în timp ce Somoza îi întindea statueta lui Morand care ieșea afară din groapă. Morand își aminti mai departe de ceasurile care urmară, noaptea în corturile de campanie la malul torentului, umbra lui Thérèse pășind pe sub lună printre măslini, și i se părea că acum glasul lui Somoza, reverberând monoton în atelierul de sculptură aproape gol, răzbătea până la el desprins parcă tot din noaptea aceea, făcând parte tot din amintirea lui, când îi insuflase vag absurda-i speranță, iar el, între două înghițituri de vin cu miros de rășină, izbucnise vesel în râs și-l tratase drept arheolog amator și poet fără leac.

„Nu există cuvinte pentru așa ceva”, spunea tocmai atunci Somoza. „Cel puțin nu cuvinte de-ale noastre”.

În cortul de campanie din adâncul văii râului Skoros, mâinile lui ridicaseră statueta și o mângâiaseră ca să-i dea jos de tot falsul veșmânt țesut de timp și de uitare (Thérèse, printre măslini, stătea mai departe îmbufnată

din pricina muștrării lui Morand și a prejudecăților lui stupide) și noaptea se așternuse lin pe când Somoza îi mărturisea speranța nechibzuită de a ajunge odată și odată la statueta altfel decât cu mâinile și cu ochii și prin știință, iar vinul și tutunul se amestecau în dialog cu greierii și apa torentului până într-atât încât nu mai rămânea decât o senzație

Din punctul de vedere al lui Morand, obsesia lui Somoza putea fi analizată; orice arheolog se identifică într-un anume sens cu trecutul pe care îl explorează și-l scoate la lumină. Dar de aici și până la a crede că intimitatea cu unul din aceste vestigii putea provoca extaz, desființa timpul și spațiul, deschide o breșă pe unde se poate ajunge la... Somoza nu folosea niciodată vocabularul acesta; ceea ce se spunea era mereu ceva asemănător, un fel de limbaj plin de aluzii, conspirativ, de pe niște poziții ireductibile. Cam pe atunci începuse să lucreze fără iscusință la copiile după statueta.

nedeslușită că nu se puteau înțelege. Mai târziu, când Somoza plecă la el în cort luând statueta, și Thérèse se plictisi să stea singură și veni să se culce, Morand îi vorbi despre iluziile lui Somoza și amândoi se întrebă cu plăcută ironie pariziană dacă toți cei din Rio de la Plata aveau oare o imaginație atât de bogată. Înainte de a adormi, discutară în șoaptă despre cele întâmplate după-amiază, până când Thérèse acceptă scuzele lui Morand și îl sărută, până când simțiră că în insulă totul era iar ca înainte, adică nu existau decât el și ea, noaptea învăluitoare și uitarea adâncă.

- Mai știe cineva? - întrebă Morand.

- Nu. Doar tu și cu mine. Așa se cuvine, cred - zise Somoza -. Aproape că nu m-am mișcat de aici în ultimele trei luni. La început venea o bătrână pentru a face curat în atelier și a-mi spăla rufe, însă mă deranja.

- E de necrezut că se poate trăi așa în împrejurimile Parisului. Liniștea asta... Dar te duci cel puțin în sat să-ți cumperi provizii, nu?

- Înainte mă duceam, și-am spus doar. Acum nu am nevoie. Am tot ce-mi trebuie, acolo.

Morand se uită în direcția pe care o arăta degetul lui Somoza, dincolo de statueta și de copiile acesteia ce zăceau pe rafturi. Văzu lemn, ghips, piatră, ciocane, preaf, umbra copacilor în geamuri. Degetul părea să indice un ungher din atelier unde nu era nimic, o cârpă murdară pe jos și atâta tot.

De fapt nu se schimbaseră mai nimic, acești doi ani fuseseră pentru el tot un ungher părăsit de timp, cu o cârpă murdară care era într-un fel ceea ce nu-și spusese și ar fi trebuit poate să-și spună. Expediția în insulă, o nebunie romantică plăsmuită într-una din cafenelele cu terasă de pe bulevardul Saint Michel, se sfârșise îndată ce găsiseră idolul printre ruinele din vale. Poate că teama de a nu fi descoperit, le întunecă bucuria primelor săptămâni, și veni ziua în care Morand surprinse o privire a lui Somoza pe când coborau toți trei la plajă, și în noaptea aceea vorbi cu Thérèse și hotărâră să se întoarcă neîntârziat, pentru că îl stimau pe Somoza și li se părea aproape nedrept ca el să înceapă - atât de imprevizibil - să sufere. La Paris continuară să se vadă din când în când, aproape totdeauna din motive profesionale, dar Morand venea singur la întâlniri. Prima oară Somoza întrebă de Thérèse, apoi păru că nu-l mai interesează. Tot ceea ce ar fi trebuit să-și spună îi împovăra pe amândoi, poate pe toți trei. Morand a fost de acord ca Somoza să păstreze un timp statueta. Le era cu neputință s-o vândă înainte de doi ani; Marcos, omul care cunoștea un colonel, care la rândul său cunoștea un vameș din Atena, impusese acest termen drept condiție suplimentară la afacere. Somoza luă statueta acasă și Morand o vedea ori de câte ori se întâlneau. N-a fost niciodată vorba ca Somoza să le facă vreo vizită soților Morand, și nici nu vorbeau între ei de multe alte lucruri care în fond aveau mereu legătură cu Thérèse. Somoza părea preocupat numai de ideea lui fixă și, dacă vreodată îl invita pe Morand să bea un coniac în atelierul lui, n-o făcea decât ca să vorbească iar și iar despre aceasta. Nimic extraordinar, la urma urmei.

Morand cunoștea prea bine gustul lui Somoza pentru anumite literaturi marginale ca să se mai mire de nostalgia lui. Îl uimea numai fanatismul acelei speranțe la ceasul mărturisirilor automate, când el se simțea parcă de prisos, mângâierea stăruitoare a mâinilor pe trupușorul statuetei de o frumusețe inexpressivă, psalmodierea monotonă repetând până

sațietate aceleași formule de incantație. Din punctul de vedere al lui Morand, obsesia lui Somoza putea fi analizată; orice arheolog se identifică într-un anume sens cu trecutul pe care îl explorează și-l scoate la lumină. Dar de aici și până la a crede că intimitatea cu unul din aceste vestigii putea provoca extaz, desființa timpul și spațiul, deschide o breșă pe unde se poate ajunge la... Somoza nu folosea niciodată vocabularul acesta; ceea ce se spunea era mereu ceva asemănător, un fel de limbaj plin de aluzii, conspirativ, de pe niște poziții ireductibile. Cam pe atunci începuse să lucreze fără iscusință la copiile după statueta; Morand reuși s-o vadă pe prima mai înainte de plecarea lui Somoza din Paris, și ascultă cu politețe prietenoasă stăruitoarele lucruri comune despre repetiția gesturilor și situațiilor ca singură cale de anulare, siguranța lui Somoza că apropierea-i îndărătnică avea să-l aducă la identificarea cu structura inițială, într-o suprapunere ce însemna de fapt mai mult, fiindcă nu va mai exista dualitate și fuziune, unire primordială (nu erau cuvintele lui, dar Morand trebuia să le tălmăcească într-un fel atunci când, mai târziu, la recompunerea pentru Thérèse). Unire care, după cum tocmai îi spunea acum Somoza, se desăvârșise cu patruzeci și opt de ore înainte, în noaptea solstițiului din iunie.

- Da - încuviință Morand, aprinzându-și

încă o țigară - Dar aş vrea să-mi explici de ce ești așa de sigur că... Mă rog, că ai ajuns la capăt.

- Să explic... Dar nu vezi?

Din nou întindea mâna spre ceva în aer, spre un ungher din atelier, descriind un arc ce cuprindea tavanul și statueta așezată pe o coloană zveltă de marmură, scăldată de conul strălucitor al reflectorului. Morand își aminti pe nepusă-masă cum trecuse Thérèse frontiera, cu statueta ascunsă în cățelul de pluș confecționat de Marcos, într-un subsol din Placca.

- Nu se putea să nu se întâmple așa - zise aproape copilărește Somoza -. Cu fiecare nouă copie mă mai apropiam puțin. Formele mă cunoșteau tot mai bine. Vreau să spun că... Ah, ar trebui să stau să-ți explic zile întregi... și e absurd că aici totul încapă într-un... Dar când e așa ceva...

Mâna se mișca în sus și în jos, subliniind cuvintele aici și așa ceva.

- Adevărul e că ai reușit să devii sculptor - zise Morand și, auzindu-și vorbele, se socoti un prost -. Ultimele două copii sunt perfecte. De mă lași vreodată să țin eu statuia, nu voi ști în nici un fel dacă mi-ai dat originalul.

- N-am să ți-o dau niciodată - spuse Somoza simplu -. Și să nu crezi c-am uitat că e a amândurora. Dar n-am să ți-o dau niciodată. Tot ce-aș fi vrut e ca Thérèse și cu tine să mă înarmați, să descoperiți împreună cu mine. Da, mi-ar fi plăcut să fiți lângă mine în noaptea când am izbutit.

Era pentru prima dată de aproape doi ani că Morand îl auzea pomenind-o pe Thérèse, ca și cum până în momentul acela ar fi fost moartă pentru el, dar felul în care îi rostise numele era iremediabil cel de odinioară, parcă se aflau în Grecia în dimineața când coborâseră la plajă. Bietul Somoza. Încă. Sărmabul nebun. Dar și mai ciudat era să se întrebe de ce în ultima clipă, înainte de a se urca în mașină după telefonul lui Somoza, simțise un fel de nevoie s-o sune pe Thérèse la birou, s-o roage să vină și ea mai târziu la atelier. Ar trebui să se întrebe, să afle ce

crezuse ea pe când îi dădea lămuriri cum să ajungă la pavilionul solitar de pe colină. O puse să repete întocmai spusele lui, cuvânt cu cuvânt. Morand își blestemă în tăcere mania sistematică de a recompune crâmpie de viață, așa cum restaura la muzeu un vas grecesc, lipind minuțios fragmente infime; blestemă glasul lui Somoza amestecat cu mișcărilor în sus și în jos ale mâinilor, care păreau că vor și ele să lipească bucăți de aer, să plăsmuiască un potir transparent, mâinile lui care arătau statueta, obligându-l pe Morand să privească încă o dată, fără voie, acel trup lunar de insectă ivit înaintea oricărei licăriri a istoriei, lucrând în împrejurări de neconceput pentru cineva uimitor de îndepărtat, la mii de ani sau încă mai înainte, într-o prăbușire vertiginoasă de strigăt animalic, de sărituri, rituri vegetale alternând cu marea și perioade de rut și de conjuncție cu soarele, și ceremonii stângace de îmbălzărire a spiritelor, blestemă chipul acela lipsit de expresie unde doar linia nasului spârgea oglinda-i oarbă cu o tensiune de neîndurat, sânii abia deslușiți, triunghiul sexului și brațele împreunate pe pântec, idolul originilor, al grozei celei dintâi iscate de riturile timpului sacru, de la toporul de piatră al sacrificiilor de pe altarele de pe colină, i se

părea că și el își pierde cu adevărat mințile, de parcă faptul că era arheolog nu era de ajuns.

- Te rog - zise Morand - n-ai putea face un efort să-mi explici, chiar dacă crezi că nimic din toate astea nu se poate explica? La urma urmelor, tot ce știu e că ți-ai petrecut lunile astea sculptând copii, și că acum două nopți...

- E atât de simplu - spuse Somoza -. Am simțit întotdeauna că pielea era încă în atingere cu acel ceva. Trebuia însă mers înapoi până la obârșia a cinci mii de ani de căi greșite. Curios e faptul că, chiar ei, urmașii egeenilor, au fost vinovați de această eroare. Dar acum nu mai are nici o importanță. **Iată, așa stau lucrurile.**

Lângă idol, își ridică o mână și-i atinse ușurel sânii și pântecul. Cu cealaltă îi mângâia gâtul, ajungând până la gura absentă a statuii și Morand îi auzi vocea surdă și opacă, de parcă mâinile lui Somoza ori gura aceea inexistentă ar fi vorbit de vânătoarea prin cavernele fumului, de cerbii hăituiți, de numele ce se cuvenea rostit abia după, de cercurile de grăsime albastră, de jocul răurilor paralele, de copilăria lui Pohn, de mersul spre marile trepte ale apusului și de popasurile în întunecimile nefaste. Se întrebă dacă, într-un moment de neatenție a lui Somoza, ar reuși s-o sune pe Thérèse pentru a o preveni că e cazul să-l aducă pe doctorul Vernet. Dar Thérèse era pesemne pe drum și, pe țarmul stâncos unde mugea Cea-fără-de-sfârșit, căpetenia verzilor reteza cornul stâng al masculului cel mai frumos și-l întindea căpeteniei celor care păzesc sarea, spre a reînnoi pactul cu Haghesa.

- Ascultă, lasă-mă să respir - zise Morand, sculându-se și făcând un pas înainte -. E

bronzat, Somoza se înalță gol în lumina reflectorului și păru că se adâncește în contemplarea unui punct în spațiu. Din gura întredeschisă i se prelingea un firicel de salivă și Morand, lăsând precipitat paharul pe podea, socoti că pentru a ajunge la ușă trebuia să-l înșele în vreun fel. N-a știut niciodată de unde se ivise toporul de piatră care se legăna în mâna lui Somoza. Înțelese.

- Era de așteptat - spuse, dându-se încet înapoi -. Pactul cu Haghesa, nu? Sângele va fi al bietului Morand, nu-i așa?

Fără să-l privească, Somoza porni spre el, descriind un arc de cerc, urmând parcă un drum prestabilit.

- Dacă vrei într-adevăr să mă omori - îi strigă Morand, retrăgându-se către zona de penumbră -, la ce bun toată această **mise en scène**? Amândoi știm prea bine că e din pricina lui Thérèse. Dar la ce-ți va folosi dacă nu te-a iubit și n-o să te iubească niciodată?

Trupul gol ieșea acum din cercul luminat de reflector. Refugiat în umbra din colț, Morand păși peste cârpele umede de pe jos și-și dădu seama că nu se mai putea retrage. Văzu toporul ridicându-se și sări așa cum îl învățase Nagashi la sala de gimnastică din Place des Ternes. Somoza primi izbitura de picior la jumătatea coapsei și lovitura **nishi** din partea stângă a gâtului. Toporul coborî în diagonală, prea departe, și Morand se feri sprinten de torsul ce se răsucea spre el și-i prinse încheietura mâinii lipsite de apărare. Somoza era încă un strigăt înăbușit și uimit când tăișul toporului îl izbi în mijlocul frunții.

Înainte de a-l privi iar, Morand vomită în ungherul atelierului, peste cârpele murdare. Se simțea golit pe dinăuntru și-i făcu bine să vomite. Ridică paharul de pe podea și bău restul de whisky, gândindu-se că Thérèse avea să sosească dintr-o clipă într-alta și că trebuie să facă ceva, să anunțe poliția, să dea explicații. Pe când țara de un picior trupul lui Somoza, până îl expuse din plin în lumina

reflectorului, îi trecu prin cap că nu i-ar fi greu să demonstreze că acțioase în legitimă apărare. Excentricitățile lui Somoza, izolarea sa de lume, nebunia evidentă. Ghemuindu-se, își muie mâinile în sângele care curgea pe fața și părul mortului, privind-și totodată ceasul de la încheietură care arăta șapte patruzeci. Thérèse n-avea să mai întârzie, cel mai bine ar fi să iasă s-o aștepte în grădina sau în stradă, s-o cruțe de spectacolul idolului cu fața șiroid de sânge, cu firicelele roșii ce i se prelingeau pe gât, pe piept, unindu-se în triunghiul fin al sexului, curgând pe coapse. Toporul era înfipt adânc în capul victimei și Morand îl smulse, cântărindu-l în mâinile lipicioase. Împinse încă puțin cadavrul cu un picior până îl propti de coloană, adulmecă aerul și se apropie de ușă. Cel mai nimerit ar fi s-o deschidă să poată intra Thérèse. Lăsând toporul sprijinit de ușă, începu să-și scoată hainele fiindcă era cald și mirosea a murdărie, a aer stătut. Apucase să se dezbrace de tot, când auzi zgomotul și vocea lui Thérèse dominând sunetele de flaut; stinse lumina și, cu toporul în mână, așteptă după ușă, lingând tăișul toporului de piatră și gândindu-se că Thérèse era punctualitatea personificată.

Trupul gol ieșea acum din cercul luminat de reflector. Refugiat în umbra din colț, Morand păși peste cârpele umede de pe jos și-și dădu seama că nu se mai putea retrage. Văzu toporul ridicându-se și sări așa cum îl învățase Nagashi la sala de gimnastică din Place des Ternes. Somoza primi izbitura de picior la jumătatea coapsei și lovitura nishi din partea stângă a gâtului. Toporul coborî în diagonală, prea departe, și Morand se feri sprinten de torsul ce se răsucea spre el și-i prinse încheietura mâinii lipsite de apărare. Somoza era încă un strigăt înăbușit și uimit când tăișul toporului îl izbi în mijlocul frunții.

nemaipomenit, și în afară de asta mi-e o sete complită. Să bem ceva, pot să mă duc să cumpăr un...

- Whisky-ul e acolo - spuse Somoza, luându-și încet mâinile de pe statueta -. Eu n-am să beau, trebuie să postesc înainte de sacrificiu.

- Ce păcat - zise Morand, căutând sticla -. Nu-mi place deloc să beau singur. Ce sacrificiu?

Își turnă whisky umplând paharul ochi.

- Cel al unirii, ca să folosesc cuvintele tale. Nu-l auzi? Flautul dublu, ca cel al statuietei pe care am văzut-o la muzeul din Atena. Sunetul vieții la stânga, cel al vrajbei la dreapta. Vrajba înseamnă tot viață pentru Haghesa, dar când se săvârșește sacrificiul cei care cântă la flaut nu vor mai sufla în tubul din dreapta și se va auzi doar șuierul vieții noi care soarbe sângele vărsat. Și flautiștii își vor umple gura de sânge, iar eu îi voi mânji cu sânge chipul, vezi, așa, și i se vor ivi ochii și gura de sub stratul de sânge.

- Lasă prostiile - spuse Morand, și trase o dușcă zdravănă -. Sângele nu i-ar sta bine păpușii noastre de marmură... Da, e tare cald.

Somoza își scoase cămașa cu un gest lent. Când îl văzu că se descheie la pantaloni, Morand își zise că l-a lăsat să se înfierbânte, îngăduind această explozie a maniei lui. Slab și

emanuela ceică

S-a născut la 2 octombrie 1980 în București. Elevă a liceului „Mihai Eminescu” și membră a cenaclului „Săgetătorul”, al liceenilor din București. Scrie versuri de la 14 ani, fiind laureată a olimpiadei de Limbă română și a concursului național „Tinere condeie”, ediția 1998. A debutat în revistele „Examene” și „Limbă și literatură română”, în acest an. Are un volum sub tipar.

De vânzare

În vălătuci de fum și ceață groasă
Se leagănă cu aer de Madonă...

Gânduri

Ritual magic și sfânt,
În ritmul tău indienii dansează
Te scurgi peste noapte în șuier de vânt,
Dar cine mai știe acum să te crează?

Cu muzica ta aș picta pe ferestre
Și-aș scrie vitralii pe margini de lume,
De nu te-ai tot sparge în clipe terestre,
Și sticla albastră în cioburi de nume.

*

Îți spun că aș vrea să plouă într-una,
În aerul gol, pe kilometrii pătrați,
Să-mi curețe viața și cerul și luna,
Pe câmpul de luptă să-mi spele soldați.

Dar spațiul e strâmt, între blocuri nu plouă,
Și nu-i înțeleg pe cei ce pe străzi
Se-adapă cu brumă când în picuri de rouă
Dansează prin aer viața-n amiezi.

Phœnix

Mi-e dor de lucrul fără nume
Când din neant se-nalță flori.
Când te naști viu, de ce să mori?

Deasupra ei tot cerul parcă-apasă
Învăluind-o flăcări de Sodomă.

Ochi migdalați vopsiți în gri de nor
Și mers felin și leneș de stripteuză
Cap platinat, un trup al tuturor,
Sub clar de lună leneșă veieuză.

Uitată-n strada nudă și murdară
Curburile-i privirii etalate,
Ademenesc dorințele ce zboară
Și teanc de dolărei pe numărate...

Decadenta

Jocul toamnei s-a redus la cuvânt
Și frunza veștedă s-a chircit în chip de
înger rebel,
Cârțița cenușie și-ascunde ochiu-n
pământ
Și cerul geme ca vipera cu solzi de
oțel.

E-ntâia mătanie ce-o fac icoanei din
țărână uscată,
Și plumbul gri s-a deșănat ca un ultim
șignal
Al îngerului cu halou și mutră vinovată
Înghițit de păcatu-i fatal.

O bucată de zgură scorojită,
E scoarța din trupul sfânt al copacului
E forma primară și hrana cuvenită,

Eu... sunt și eu acea minune?

Mi-e dor de umbre care-au fost
Nespulberate nici acum.
Ca să se facă umbra scrum?
... Îmi știu tăcerea pe de rost.

Mi-e dor de lucrul fără nume
Când din neant se-nalță flori.
Când te naști viu, de ce să mori?
Eu... sunt și eu acea minune.

Biunivoc

Trăiesc într-o lume de hiperbole.
Uriase, lucrurile
Mă împing într-un ungher,
Cel mai întunecat al ființei mele.
Nu mai am loc. Umbre gigantice
M-acoperă. S-au ridicat
Și, cu un răs înfricoșător,
Se amplifică, de parcă pereții mei
Sunt oglinzi... Sunt chiar oglinzi.
Și pe jos sunt oglinzi.
Iar cerul... nu mai e tavan, e oglindă.
Eu nu am răni. În mine sunt prăpăstii.

Fiului omului, burții săracului.

Poveste

A asfințit lumină în perdele grele
Și roșul crud, de sânge apune
încăperea
Miros de noapte dulce învie brusc
tăcerea
Și glasul spart al serii se-acoperă de
stele.

În pasul gol și moale se clatină auzul
Lângă oglinda-naltă se-ndoaie dans de
flame
Căminul își revarsă aprinsele marama,
Se-mbată dans al umbrei în joacă cu
difuzul.

Și scârțâie podeaua sub pas rotund
metalic
În picuri mari de ceasuri se pleacă
balansoarul
O mână răsfoiește în gol și-ncet ziarul
Sub ochiul viu de sticlă, se-avântă
gând titanic

Și mobila învechită ia formă de secure
Când adierea rece a prins-o-n joc
bătrânul;
Lemnul respiră, geme, se zbate ca
nebulul
Și vrea să fie iarăși, crâng verde sau
pădure.

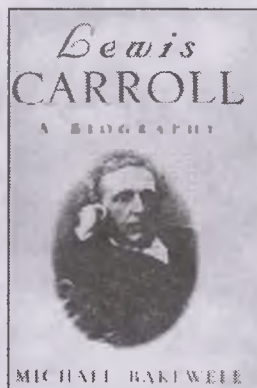

ana maria labo

S-a născut la 21 mai 1981 în București elevă a Colegiului Național „Sfântul Sava” și membră a Cenaclului „Săgetătorul” al liceenilor din București. Scrie versuri din copilărie, fiind laureată a olimpiadelor de limbă română și, în acest an, a cenaclului național „Tinere condeie”. Debut absolut în revista „Luceafărul”. Are sub tipar un volum de versuri.

TĂRÂMUL FERMECAT

de VIRGIL LEFTER

ci și, mai ales, acea rară capacitate de a surprinde efemerul, de a eterniza, într-un fel, clipa. În calitatea sa de fotograf amator, Lewis Carroll a avut ocazia să cunoască o întreagă galerie de personaje celebre cu care a întreținut, nu

„tărâmului fermecat”, acelei zone de vrajă pe care luciditatea și prejudecățile maturului o spulberă nemilos. Lewis Carroll s-a reîntors pe „tărâmul fermecat”, scriind el însuși acele cărți care i-au recuperat bucuria și vraja copilăriei. „Alice în țara minunilor” - o carte pentru copiii de toate vârstele, a fost concepută ca un dar de neprețuit pentru micuța și minunata sa prietenă Alice Liddell, în compania căreia a petrecut clipe de deplină fericire, dar nu-i mai puțin adevărat că, scriindu-și cartea, artistul s-a gândit desigur și la sine, oferindu-și acel „spațiu ocrotitor” al lumii infantile după care a tânjit de-a pururi. Lewis Carroll a fost foarte apropiat de copiii familiei Liddell (universitari și ei, cu rang înalt, la Christ Church). Cu ei a făcut lungi expediții cu barca, pentru ei a inventat jocuri și, tot pentru ei a născocit năzdrăvane povești ce le-au înșeninat și le-au fermecat copilăria.

Istoria aceasta s-a repetat și cu alți copii. După ce Alice Liddell, a depășit vârsta inocenței și s-a detașat de Lewis Carroll, alte fetițe au apărut în existența sa, scenariul acesta repetându-se iar și iar, cu aceleași povești minunate, cu aceleași plimbări cu barca și excursii la iarbă verde. Lui Lewis Carroll i-a plăcut

Cartea aceasta a realizat un dublu miracol. A dorit și a reușit să reînvie lumea copilăriei, cu toată misterioasa sa vrajă, dezvăluindu-i acele dimensiuni ce nu numai că îl fascinează pe adult, dar îl și pun o clipă pe gânduri, relevându-i acele insolite abisuri ale vârstei candidă, iar, pe de altă parte, a reușit performanța ce și-ar fi dorit-o orice artist. Lewis Carroll i-a dăruit Alisei - eroina sa preferată - o existență eternă. Copilăria micuței Liddell a avut, astfel, rarul privilegiu de a deveni o fericită prizonieră în superbul chihlimbar al unei cărți memorabile.

opera și, a știut să fie un excelent administrator al bunurilor de la Christ Church, colegiul oxfordian unde și-a petrecut cea mai mare parte a vieții. Mai presus de toate însă, autorul „Alisei în țara minunilor” a fost un visător, o fire delicată, pentru care lumea copilăriei a reprezentat mediul său ideal de care, depărtându-se odată cu trecerea anilor, a vrut să-l conserve, dându-i pe cât de posibil o dimensiune eternă. Așa se explică poate, cultul, pasiunea sa, pentru copii, pentru fetițe, în special (fapt ce, în epocă dar, mai ales, în vremurile noastre, i-a adus acuzații din cele mai grave, deși, poate, cel mai aproape de adevăr a fost scriitorul francez care l-a numit „Impuni Don Juan des naive amours”) în compania cărora s-a complăcut, pe care le-a fotografiat cu asiduitate și în cele mai variate ipostaze și pentru care a scris câteva cărți dintre care una, i-a adus celebritatea. Forster spunea undeva că revenirea, peste ani, la cărțile copilăriei poate fi fatală. Ele aparțin

mereu să se afle pe „tărâmul fermecat” și dacă cele câteva volume ale sale, articole și versuri frizând absurdul ni-l recomandă ca pe un scriitor prolific, el rămâne totuși autorul unei singure cărți. Cartea aceasta a realizat un dublu miracol. A dorit și a reușit să reînvie lumea copilăriei, cu toată misterioasa sa vrajă, dezvăluindu-i acele dimensiuni ce nu numai că îl fascinează pe adult, dar îl și pun o clipă pe gânduri, relevându-i acele insolite abisuri ale vârstei candidă, iar pe de altă parte, a reușit performanța ce și-ar fi dorit-o orice artist. Lewis Carroll i-a dăruit Alisei - eroina sa preferată - o existență eternă. Copilăria micuței Liddell a avut astfel, rarul privilegiu de a deveni o fericită prizonieră în superbul chihlimbar al unei cărți memorabile.

P.S. Cititorii articolului nostru „Penel fin și plăcuțe de ivoariu” își vor fi dat seama că ne refeream la „Viața lui Samuel Johnson” și la „O îndeletnicire nobilă”. Faceți, vă rugăm, corecturile de rigoare.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1) „Alo, B.C.R., mulțumim pentru sponsorizare: premiile A.S.B. au fost consistente!” anunță Iosif Naghiu, șeful asociației București.

2). Eugen Simion, un președinte de juriu, tot mai împovărat de responsabilități.

3). Topit de emoție, la obținerea unui nou premiu, Nicolae Breban e susținut de Aura Christî.

4). Ion Miloș nu scapă prilejul să citească în ochii Simonei Cioculescu. Indiferenți par a fi - oare? - Cornel Regman, Ion Cocora și doamna Regman

5). În vreme ce Răzvan Petrescu se ferește de indiscreția aparatelor foto, George Cușnarencu e în elementul său.

